

pracodawcom absolwentów wyposażonych w odpowiednią wiedzę, umiejętności i inne kompetencje. Zgodnie ze strategią i misją Uniwersytetu kształcenie na kierunku „socjologia” jest podporządkowane kształtowaniu umiejętności samodzielnego myślenia, respektuje swobodę dyskusji naukowej i opiera się na zasadzie jedności prowadzonych badań naukowych i dydaktyki. Misja i Strategia Rozwoju Wydziału Nauk Społecznych na lata 2009-2019 realizowana jest poprzez cele strategiczne, zgodne z celami strategicznym Uczelni. Kształcenie na kierunku „socjologia” jest również zgodne ze Strategią Rozwoju Wydziału, tj. wprowadzenie wewnętrznego systemu oceny i zapewnienia jakości kształcenia, uporządkowanie zasad organizacyjnych i programowych na trzech poziomach studiów oraz zróżnicowanie i zwiększenie oferty i trybów studiów. Koncepcja kształcenia na kierunku socjologia odpowiada celom określonym w strategii Wydziału.

W Instytucie Socjologii prowadzone są studia pierwszego i drugiego stopnia z zakresu socjologii o profilu ogólnoakademickim w formie stacjonarnej i niestacjonarnej. Koncepcja kształcenia na ocenianym kierunku zakłada przygotowanie studentów do refleksji teoretycznej, jak również wszechstronne przygotowanie ich do roli rzetelnych, obiektywnych badaczy rzeczywistości społecznej umiających zaplanować, zrealizować oraz zinterpretować wszelkie projekty badawcze. Ponadto koncepcja ta zakłada przygotowanie studentów do roli animatorów działań, które mają zmieniać porządek społeczny na bardziej sprawiedliwy i przyjazny (raport samooceny s. 3) . Stąd też w ramach studiów socjologicznych pierwszego stopnia proponowane są studentom (do wyboru) następujące ścieżki tematyczne: *Socjologia stosowana w sferze publicznej, Badania rynkowe – marketing – zachowania konsumenckie, Innowacje społeczne*. Natomiast w ramach studiów socjologicznych drugiego stopnia studenci posiadają wybór jednej z następujących trzech ścieżek tematycznych: *Relacje w organizacjach, Studia kulturowe, Polityki publiczne*.

Zgodnie ze strategią i misją Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, jak również zgodnie ze strategią Wydziału Nauk Społecznych kształcenie na kierunku socjologia jest podporządkowane kształtowaniu umiejętności samodzielnego myślenia, respektuje swobodę dyskusji naukowej i opiera się na zasadzie jedności prowadzonych badań naukowych i dydaktyki. Wiedza, umiejętności i kompetencje absolwentów kierunku socjologia mają przygotować ich do wejścia na coraz bardziej konkurencyjny i zglobalizowany rynek pracy, na którym najbardziej premiuje się kreatywność, przedsiębiorczość, odwagę nonkonformistycznego myślenia i profesjonalną konsekwencję w realizowaniu przyjętych zamierzeń. Równocześnie – kształcenie na kierunku socjologia podporządkowane jest wytwarzaniu u studentów umiejętności dostosowywania się do wymogów twórczej, efektywnej pracy w zespołach interdyscyplinarnych, w których

wyobrażenia socjologiczna oraz wiedza z zakresu nauk społecznych stanowi istotną wartość wnoszoną.

Koncepcja programu kształcenia na kierunku socjologia w Instytucie Socjologii Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu podporządkowana jest głównemu celowi, jakim jest wyposażenie absolwentów w wiedzę i umiejętności z obszaru nauk społecznych, w stopniu, który pozwala na podejmowanie pracy na różnych stanowiskach i szczeblach zarządzania oraz organizowania życia społecznego na rynku lokalnym, regionalnym, krajowym i międzynarodowym. Program kształcenia łączy treści teoretyczne, mające charakter ogólnoakademicki, z treściami specjalizacyjnymi pozwalającymi wyposażyć absolwentów w praktyczne umiejętności wpisujące się w oczekiwania rynku pracy. Należy podkreślić, iż koncepcja kształcenia na kierunku socjologia w wizytowanej Uczelni jest zbudowana w oparciu o wieloletnie doświadczenia Instytutu Socjologii w prowadzeniu działalności edukacyjnej i dobre praktyki w zakresie kształcenia w obszarze nauk społecznych. Koncepcja kształcenia na kierunku „socjologia” wynika z misji Uczelni i przyjętej do realizacji strategii.

Po analizach przedstawionych dokumentów przez wizytowaną Uczelnię należy stwierdzić, że dotychczas realizowana koncepcja kształcenia uwzględnia wymagania stawiane przez standardy kształcenia dla kierunku socjologia. W trakcie nauki student zdobywa wiedzę dotyczącą opisu, diagnozy i interpretacji zjawisk, procesów i mechanizmów życia społecznego, odnoszących się zwłaszcza do aktualnych problemów społecznych i kulturowych, występujących zarówno w skali mikro jak i globalnej. Prezentowanie wspomnianej problematyki odbywa się zarówno w ujęciu teoretycznym jak i praktycznym, co pozwala na nabycie przez absolwentów umiejętności zawodowych możliwych do wykorzystania w wielu instytucjach społecznych, zwłaszcza w instytucjach gospodarczych czy samorządowych.

Należy stwierdzić, że koncepcja kształcenia wpisuje się w działalność naukowo - dydaktyczną mającą na celu przystosowanie absolwentów do efektywnego funkcjonowania w dynamicznych warunkach rynkowych oraz szybko ewoluującej rzeczywistości społecznej. Koncepcja wizytowanego kierunku nawiązuje do Strategii Uniwersytetu i Wydziału poprzez: rozwój oferty dydaktycznej odpowiadającej oczekiwaniom studentów i tendencji panującej na rynku pracy, zapewnienie jakości i doskonalenie metod kształcenia.

Zgodnie z Rozporządzeniem MNiSW z dnia 12 lipca 2007 r. w sprawie standardów kształcenia plan studiów i program nauczania umożliwi studentowi wybór treści kształcenia w wymiarze nie mniejszym niż 30% godzin zajęć. Oferta przedmiotów do wyboru na kierunku socjologia jest mocno rozbudowana, co jest efektem uregulowań polityki

wewnętrznej Uniwersytetu i związanych z tym działań. Zestawienia programów za lata 2010/2011, 2011/2012 i 2012/2013 wskazują na ich zmiany i wprowadzanie bogatszych propozycji przedmiotowych. Zaprezentowana oferta kształcenia, z punktu widzenia programowego jest atrakcyjna.

2) wewnątrzni i zewnątrzni interesariusze uczestniczą w procesie określania koncepcji kształcenia na danym kierunku studiów, w tym jego profilu, celów, efektów oraz perspektyw rozwoju.

Z przedstawionej przez Instytut Socjologii dokumentacji dotyczącej koncepcji kształcenia, w tym celów i efektów kształcenia odnoszących się do wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych oraz ich dostosowywania do potrzeb zewnętrznych i uwarunkowań wewnętrznych wynika, iż Instytut wdrożył założenia Procesu Bolońskiego, szczególnie w obszarze modyfikacji programów i planów studiów, zgodnie z Europejskimi i Krajowymi Ramami Kwalifikacji.

W tworzeniu koncepcji kształcenia, określaniu celów i efektów kształcenia biorą udział wewnątrzni i zewnątrzni interesariusze. Wśród wewnętrznych interesariuszy znajdują się nauczyciele akademicy i studenci. Przykładem zaangażowania studentów w proces doskonalenia kształcenia na kierunku socjologia są działania podejmowane w celu pozyskania ich opinii i konsultacji. Udział interesariuszy wewnętrznych, w tym udział studentów, reguluje regulamin studiów Uniwersytetu, który zobowiązuje Radę Wydziału do zasięgnięcia opinii przedstawicieli studentów w sprawie programu studiów. W procesie kształtowania koncepcji kształcenia na kierunku socjologia uwzględniono następujące materiały: (1) wyniki badań ankietowych zrealizowanych w 1998, 2004 i 2005 roku przez Koło Naukowe Studentów Socjologii UAM wśród studentów socjologii, (2) opracowanie pt. „Potrzeby kadrowe przedsiębiorców aglomeracji poznańskiej na tle kierunków społeczno-gospodarczego rozwoju regionu – diagnoza, prognoza, monitoring. Raport końcowy. Ewaluacja prognozy”, Wydział Działalności Gospodarczej Urzędu Miasta Poznania, Poznań 2011, (3) rezultaty badania zatytułowanego „Studenci pierwszego roku socjologii Uniwersytetu im. A. Mickiewicza w Poznaniu 2009 – 2012”,

W czasie przeprowadzonej wizytacji, Zespół Oceniający uzyskał informacje o udziale interesariuszy zewnętrznych w procesie kształtowania koncepcji kształcenia. Na tej podstawie należy stwierdzić, że istnieje stała konsultacja z interesariuszami zewnętrznymi polegająca na indywidualnych kontaktach kadry dydaktycznej Instytutu Socjologii w celu nie tylko uatrakcyjnienia swych zajęć dydaktycznych, ale kształtowania koncepcji kształcenia, określaniu celów, efektów kształcenia i perspektyw rozwoju na kierunku socjologia. Od wielu lat w programie studiów socjologicznych znajduje się przedmiot pt. „Społeczne role socjologa”. Jest on prowadzony w formie spotkań z absolwentami IS UAM, którzy z

powodzeniem robią karierę jako przedsiębiorcy, pracownicy samorządów i organizacji pozarządowych, osoby zatrudnione w przemyśle kreatywnym (agencje reklamowe, media, agencje badań rynkowych, studia projektowe itp.). Zajęcia te służą zarówno przekonaniu studentów, że wiedza socjologiczna może być przydatna w bardzo wielu segmentach rynku pracy i rolach zawodowych jak i rozpoznawaniu oczekiwań, jakie pod adresem absolwentów kierunku socjologia kierują pracodawcy. Te kontakty są trwałe od wielu już lat i posiadające swe odzwierciedlenie w specyfice badań empirycznych prowadzonych przez Instytut Socjologii.

Ocena końcowa 1 kryterium ogólnego : wyróżniająco

Syntetyczna ocena opisowa stopnia spełnienia kryteriów szczegółowych

1. Koncepcja kształcenia nawiązuje do misji Uniwersytetu i Wydziału oraz odpowiada celom określonym w strategii jednostki. Założone cele oraz specyficzne i szczegółowe efekty kształcenia dla ocenianego kierunku, poziomu kwalifikacji i profilu kształcenia, są w pełni zgodne ze standardami kształcenia dla kierunku „socjologia”. Program dydaktyczny jest elastyczny na tyle, że można go dostosować z łatwością do zmieniających się warunków rynkowych, w których muszą funkcjonować absolwenci kierunku socjologia.

2. Wewnętrzni i zewnętrzni interesariusze uczestniczą w procesie określania koncepcji kształcenia na danym kierunku studiów, w tym jego profilu, celów, efektów oraz perspektyw rozwoju.

2. Spójność opracowanego i stosowanego w jednostce opisu zakładanych celów i efektów kształcenia dla ocenianego kierunku oraz system potwierdzający ich osiągnięcie

- 1) Zakładane przez jednostkę efekty kształcenia odnoszące się do danego programu studiów, stopnia i profilu, kształcenia są zgodne z wymogami KRK oraz koncepcją rozwoju kierunku; zakładane efekty kształcenia na kierunkach o profilu praktycznym uwzględniają oczekiwania rynku pracy lub wymagania organizacji zawodowych, umożliwiające uzyskanie uprawnień do wykonywania zawodu, a na kierunkach o profilu ogólnoakademickim wymagania formułowane dla danego obszaru nauki, z której kierunku się wywodzi; opis efektów jest publikowany.
- 2) efekty kształcenia danego programu zostały sformułowane w sposób zrozumiały i są sprawdzalne,
- 3) jednostka stosuje przejrzysty system oceny efektów kształcenia, umożliwiający weryfikację zakładanych celów i ocenę osiągania efektów kształcenia na każdym etapie kształcenia; system ten jest powszechnie dostępny.
- 4) jednostka monitoruje kariery absolwentów na rynku pracy, a uzyskane wyniki wykorzystuje w celu doskonalenia jakości procesu kształcenia.

1. W Instytucie Socjologii UAM w Poznaniu od roku akademickiego 2012/2013 kształcenie na kierunku socjologia odbywa się w oparciu o wypracowany system zakładanych celów kształcenia oraz specyficznych i szczegółowych efektów, dotyczących poziomu oraz profilu kształcenia. Zakładane cele kształcenia sformułowano sięgając do dwóch podstawowych ram aksjologicznych. Są nimi, z jednej strony istota socjologii jako nauki służącej rozumieniu i wyjaśnianiu zjawisk społecznych, a także dającej podstawy naukowe i pozwalającej na wprowadzanie pozytywnych zmian w życiu społecznym. Z drugiej strony, w określaniu celów i efektów kształcenia sięgnięto do strategii i misji Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza, zwracając uwagę na zawarte w nich wartości ścisłego wiązania badań naukowych z przebiegiem i treściami procesu dydaktycznego oraz idee kształtowania samodzielności myślenia i swobody konfrontowania różnych podejść oraz punktów widzenia. Oba aksjologiczne konteksty dobrze służą i wyraźnie sprzyjają takiemu precyzowaniu celów i efektów kształcenia, który wpisuje się w merytoryczny aspekt koncepcji Krajowych Ram Kwalifikacji dla szkolnictwa wyższego. Chodzi między innymi o: dostosowywanie oferty edukacyjnej do potrzeb społecznych, rynku pracy, oczekiwań studentów, wprowadzania innowacji w procesie kształcenia, różnicowania i specyfikowania programów kształcenia, poprawy jakości programów kształcenia, różnicowania kompetencji absolwentów oraz uwzględniania roli i funkcji studenta w procesie kształcenia (*Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 2 listopada 2011r. w sprawie Krajowych Ram Kwalifikacji dla Szkolnictwa Wyższego*).

Przyjęte w Instytucie Socjologii cele i efekty kształcenia dla kierunku socjologia są ściśle związane z poważną i gruntowną modyfikacją programów kształcenia. Przyjęte zmiany programowe, które są sukcesywnie wdrażane od roku akademickiego 2012/2013, mają służyć osiągnięciu trzech podstawowych celów: 1) uwzględnianiu w kształceniu najnowszych osiągnięć myśli i badań socjologicznych, 2) respektowaniu i odpowiadaniu na oczekiwania studentów z jednoczesnym zachowaniem akademickiego charakteru kształcenia, 3) dostosowywaniu programu kształcenia do zmian rynku pracy przez kształtowanie umiejętności samodzielnego i kreatywnego myślenia, profilowanie humanistycznych kompetencji społecznych i indywidualnych oraz kształcenie nastawione na antycypację potrzeb rynku pracy oraz charakteru rynku pracy. Tak definiowane cele przyświecające nowemu programowi kształcenia są zgodne z koncepcją opisywania kwalifikacji absolwenta poprzez zakładane efekty kształcenia. Wyraźnie obecne są tutaj trzy kategorie efektów: wiedza, umiejętności i kompetencje społeczne.

Poza wyżej omówionym aspektem merytorycznym również istotny jest wymiar formalny zmian profilu i programu kształcenia wprowadzanych na kierunku. Efekty kształcenia dla kierunku socjologia były opracowywane nieco wcześniej, od listopada 2011 roku do lutego roku następnego. Od stycznia 2012 roku w Instytucie Socjologii pracował 20 – osobowy Zespół ds. Reformy Programu Studiów (Raport..., s. 5), o czym również wspominali pracownicy na spotkaniu z Zespołem Wizytującym. Projekt nowego programu kształcenia dostosowany koncepcyjnie do KRK i obejmujący kierunkowe efekty kształcenia był opiniowany przez Samorząd Studentów WNS UAM, a następnie przez Radę Instytutu Socjologii. Został on zatwierdzony decyzją Rady Wydziału Nauk Społecznych UAM. Ostatecznym formalnym aktem w sprawie przyjęcia i wdrażania efektów kształcenia na kierunku socjologia była Uchwała nr 337/2011/2012 Senatu Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu z dnia 25 czerwca 2012 roku w sprawie określenia efektów kształcenia dla kierunków studiów prowadzonych przez Wydział Nauk Społecznych.

Należy podkreślić, iż przestrzeganie procedur formalnych związanych z przygotowaniem kierunkowych efektów kształcenia zgodnych z KRK było dyktowane regulacjami wewnętrznymi Uczelni, zwłaszcza Uchwałą nr 285/2011/2012 Senatu Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu z dnia 30 stycznia 2012r. w sprawie wytycznych dla rad podstawowych jednostek organizacyjnych dotyczących uchwalania programów kształcenia dla studiów wyższych, studiów podyplomowych oraz kursów dokształcających. W tej uchwale są precyzyjnie określone wszystkie warunki konieczne i możliwe uchwalania programów kształcenia podporządkowanych KRK. Zadaniem Instytutu stało się zatem wypełnienie treści ram nakreślonych przez styczniową Uchwałę Senatu UAM.

Kierunkowe efekty kształcenia na wszystkich trybach i poziomach mieszczą się w obszarze kształcenia nauk społecznych właściwych dla profilu ogólnoakademickiego. Są one oczywiście relatywizowane do poziomu studiów, przy czym jako zasadę ogólną przyjęto, iż efekty kształcenia mają być możliwe do osiągnięcia przez najmniej zdolnych/najsłabszych studentów. Ta reguła ogólna odnosi się zarówno do wiedzy, jak i umiejętności oraz kompetencji personalnych i społecznych. Zasadność warunków oraz możliwości osiągnięcia zakładanych efektów kształcenia zostały potwierdzone przez Wydziałową Komisję do Spraw Jakości Kształcenia, Uczelnianą Komisję do Spraw Jakości Kształcenia i w ostatecznej instancji przez Uchwałę Senatu UAM w Poznaniu z dnia 25 czerwca 2012 r. (przywołana wcześniej).

Dla poszczególnych przedmiotów kształcenia zostały opracowane zakładane efekty kształcenia, których liczbę określono do maksymalnie 5 – 6, co należy uznać za sensowne i uzasadnione rozwiązanie. Co więcej, przyjęte moduły kształcenia wiążą się i są spójne z efektami kształcenia zakładanymi dla określonego poziomu studiów. W konkluzji trzeba podkreślić działanie „podwójnego” systemu zabezpieczającego osiągnięcie zakładanych efektów kształcenia dla danego przedmiotu: ich zgodność z efektami kierunkowymi oraz ich zgodność z efektami kształcenia zakładanymi dla poszczególnych modułów. Takie rozwiązanie, o systemowym charakterze, zasługuje na pozytywną ocenę.

Założone efekty kształcenia dla kierunku studiów socjologia są dostępne w różnych formach. Dla studiów I stopnia są one zawarte w Załączniku nr 8 Uchwały nr 337/2011/2012 Senatu UAM z dnia 25 czerwca 2012r., dla studiów II stopnia – w załączniku nr 9 tej samej Uchwały. W obu dokumentach znajdują się również opisy kierunku (i stopnia kształcenia) w obszarze kształcenia, wraz z odniesieniem funkcji i zakładanych efektów do aksjonormatywnych ram określonych przez charakter nauki oraz misję i strategię Uczelni. Efekty kształcenia dla poszczególnych modułów znajdują się w sylabusach. Są one (wszystkie) sporządzone według wzoru obowiązującego w Uczelni, który zawiera trzy części: 1) informacje ogólne, 2) informacje szczegółowe, 3) informacje dodatkowe. Bardzo rozbudowany i wieloaspektowy jest opis przedmiotu, łącznie ze skalą ocen i standaryzowanymi kryteriami oceniania. Założone efekty kształcenia są również ulokowane na stronie internetowej Instytutu Socjologii oraz w wersji papierowej dostępne w jego sekretariacie.

W roku akademickim 2012/2013 kształcenie socjologiczne odbywa się również według „starych” (tak nazwane w Uczelni) programów nauczania. Obejmują one II i III rok pierwszego stopnia oraz II rok drugiego stopnia kształcenia socjologicznego. Są określone sylwetki absolwenta, powszechnie dostępne, umieszczone także na stronie internetowej IS. pod hasłem „uprawnienia zawodowe”. Obecne są w nich trzy komponenty struktury kwalifikacji absolwenta studiów pierwszego stopnia, czyli wiedza, umiejętności oraz postawy. Sylwetka absolwenta studiów I stopnia w dużej części powiela strukturę kwalifikacji określoną w standardach kształcenia. W sylwetce absolwenta studiów II stopnia podkreśla się umiejętności badawcze oraz organizacyjne. W obu przypadkach sylwetki absolwenta mieszczą się w strukturze kwalifikacji absolwenta zawartej w standardach kształcenia na kierunku socjologia.

2. Efekty kształcenia opracowane dla I i II stopnia studiów socjologicznych zawierają porównywalną liczbę każdej z kategorii: wiedza: I stopień – 22, II stopień – 19; umiejętności:

I stopień – 18, II stopień – 21; kompetencje: I stopień – 9, II stopień – 12. Język opisu jest jasny i precyzyjny, daje możliwości dobrego przełożenia na empiryczne wskaźniki danej specyficznej kompetencji w ramach poszczególnych ich kategorii. Niektóre opisy są rozbudowane, np. „potrafi inicjować, planować, organizować i zarządzać pracą zespołu zadaniowego”. Jednak nie można tego typu opisu uznać za ułomny czy też błędny, bowiem każdą z kompetencji (inicjowanie/planowanie/organizowanie/zarządzanie) można bez trudu przełożyć na język pytań sprawdzających i dobrać odpowiadające każdej z nich wskaźniki empiryczne.

3. Opracowany w Instytucie Socjologii system osiągania zakładanych efektów kształcenia jest wdrażany od bieżącego roku akademickiego (2012/2013). Obecnie trwa pierwszy semestr jego stosowania (na pierwszych latach studiów I i II stopnia kształcenia) co oznacza, że nie poddano jeszcze weryfikacji empirycznej tego systemu. Uchwałą Nr 45/2011/2012 Rady Wydziału Nauk Społecznych UAM z dn. 4 czerwca 2012 r. zatwierdzono program studiów na kierunku „socjologia” pierwszego i drugiego stopnia, studia stacjonarne i niestacjonarne. Programy te wcześniej otrzymały pozytywną opinię Wydziałowej Komisji ds. Jakości Kształcenia oraz Rady Samorządu Studentów Wydziału Nauk Społecznych. Następnie zostały zatwierdzone Uchwałą Nr 337/2011/2012 Senatu UAM z dn. 25 czerwca 2012 r. w sprawie określenia efektów kształcenia dla kierunku studiów prowadzonych przez Wydział Nauk Społecznych. W powyższych uchwałach zostały określone efekty kierunkowe oraz przyporządkowane do efektów obszarowych określonych w rozporządzeniu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 2 listopada 2011 r. w sprawie Krajowych Ram Kwalifikacji dla Szkolnictwa Wyższego (Dz. U. Nr 253, poz. 1520).

Opracowane są efekty kształcenia dla kierunku studiów socjologia, dla I oraz dla II stopnia kształcenia. Rozbudowane są indeksy efektów odnoszących się do wiedzy (I: 22; II: 19), umiejętności (I: 18; II: 21) oraz do kompetencji społecznych (I: 9; II: 12). Zarazem odnosi się je do efektów kształcenia w zakresie nauk społecznych co sprawia, że można zweryfikować „pokrywanie” efektów w obszarze przez efekty kierunkowe (powinno ono mieć miejsce).

Program kształcenia na kierunku studiów „socjologia” realizowany jest z wykorzystaniem różnych form dydaktycznych: wykładów, ćwiczeń, konwersatoriów, laboratoriów oraz seminariów. Sposoby weryfikacji zakładanych efektów kształcenia znajdują się we wszystkich opisach przedmiotów. Wśród metod oceniania efektów znajdują się m.in.: egzamin pisemny, egzamin ustny, kolokwium pisemne, ocena pisemnej monografii, ocena pracy zaliczeniowej, eseju, ocena projektu badawczego, ocena prezentacji, dyskusja w

trakcie zajęć, sprawdzenie umiejętności zaplanowania etapów badania i prezentacji ustnej oraz obserwacja podczas zajęć.

Program kształcenia obejmuje obowiązkowe praktyki zawodowe. Szczegółowe zasady realizacji praktyk określają dokumenty Uczelni oraz regulamin praktyk uchwalony przez Radę Wydziału. Praktyki na studiach I stopnia to moduł ćwiczeń terenowych realizowany w ramach 3 zajęć: w 4 semestrze jako „Przygotowanie do ćwiczeń terenowych” – konwersatorium, w miesiącach wakacyjnych po 2 roku studiów jako zajęcia terenowe oraz w 5 semestrze jako konwersatorium „Raport z ćwiczeń terenowych”. Na studiach II stopnia praktyki realizowane są w okresie wakacyjnym. Student przy pomocy pełnomocnika ds. praktyk wybiera instytucję lub organizację, w której odbywa praktykę tak, aby móc wykorzystać posiadaną wiedzę i umiejętności określone w efektach kształcenia dla kierunku „socjologia”.

Kwestia sprawdzania zasadności oraz rzetelności systemu weryfikacji może być rozpatrywana jedynie teoretycznie, poddając analizie przyjmowane w dokumentach sposoby weryfikacji efektów kształcenia. Są one umieszczone w „nowych” sylabusach przedmiotów, które mają standaryzowaną formę. W części III sylabusa każdego modułu znajduje się tabela, w której w pierwszej kolumnie jest umieszczony symbol efektu kształcenia, w drugiej – symbol treści kształcenia, w trzeciej – sposoby prowadzenia zajęć, w czwartej – metody oceniania stopnia osiągnięcia założonego efektu kształcenia. Trzeba docenić systematyczność oraz metodyczność w oglądzie procesu kształcenia w ramach każdego modułu. Mamy tutaj do czynienia z analitycznym rozłożeniem procesu kształcenia na 4 współwystępujące aspekty. Wśród metod oceniania stopnia osiągnięcia założonego efektu kształcenia wymienia się: egzamin pisemny, kolokwium pisemne, obserwację, ocenę prezentacji ustnej, ocenę monografii, ocenę udziału w dyskusji, ocenę raportu, pracę pisemną podczas ćwiczeń oraz wykładów, ocenę postępów pracy magisterskiej. Stosuje się zatem konwencjonalne metody oceniania z tą różnicą (wobec dotychczasowej praktyki), że są one skierowane na ocenianie stopnia uzyskania efektu kształcenia zakładanego dla danych treści kształcenia w obrębie danego modułu. Również konwencjonalna jest skala ocen (od 2.0 do 5.0), poprawnie są określone kryteria oceniania. W złożonych sylabusach obejmujących I i II stopień kształcenia są uwzględnione (wielokrotnie przy różnych treściach) wszystkie kategorie efektów kształcenia.

Idące „starym” programem kształcenia dwa roczniki studentów (I i II) studiów pierwszego stopnia oraz jeden (II rok) studiów drugiego stopnia poddaje się sprawdzaniu stosując dotąd wypracowane metody oraz techniki. W gestii prowadzącego pozostawiane są sposoby sprawdzania efektów kształcenia, które zakładał on przystępując do realizacji danego

przedmiotu. Przedłożona dokumentacja pokazuje, że w IS przykładą się szczególną uwagę do nowych wzorów kształcenia, opartych o krajowe ramy kwalifikacji. W materiałach zarówno papierowych, jak i elektronicznych brakuje np. sylabusów przedmiotów realizowanych według „starych” programów. Jednak wypowiedzi pracowników informują, że były one stosowane systematycznie i były w nich określone metody weryfikacji efektów kształcenia w postaci np. egzaminów pisemnych, ustnych, kolokwiiw zaliczeniowych, oceny pracy zaliczeniowej, eseju, ocena projektu badawczego, ocena udziału studenta w zajęciach dydaktycznych. Stosowano i nadal stosuje się wobec tych roczników studentów konwencjonalne instrumenty służące ocenie uzyskanych efektów kształcenia. Ocena efektów uzyskanych poprzez ćwiczenia terenowe opierała się na prowadzonej przez opiekuna obserwacji studentów oraz ocenie raportu końcowego z badań. Natomiast praktyki zawodowe były oceniane przez pracownika pełniącego funkcje opiekuna praktyk.

Proces dyplomowania został ustalony w „Regulaminie studiów” w § 66-72 oraz w Uchwale Rady Wydziału. Oglądowi poddano losowo wybrane karty okresowych osiągnięć studenta oraz protokoły zaliczenia przedmiotu. Dokumenty te są sporządzane zgodnie z wymogami rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 14 września 2011 r. w sprawie dokumentacji przebiegu studiów (Dz. U. Nr 201, poz. 1188).

Podobnie w wybranych losowo teczkach absolwentów znajdują się wymagane dokumenty związane ze złożeniem egzaminu dyplomowego (protokoły egzaminu dyplomowego i recenzje prac dyplomowych). Stąd też należy stwierdzić, że unormowany jest proces dyplomowania i są jednoznacznie określone procedury sprzyjające jego obiektywizacji. Do końca roku akademickiego 2011/2012 kształcenie I stopnia kończył egzamin licencjacki sprawdzający głównie wiedzę studenta. Zagadnienia do tego egzaminu były odpowiednio wcześniej podane studentom (zwykle z rocznym wyprzedzeniem), podobnie jak zasady losowania trzech zagadnień egzaminacyjnych. Indeks zagadnień (XI bloków tematycznych) obowiązujących w roku akademickim 2011/2012 był przyjęty przez Radę Instytutu UAM w dniu 16 stycznia 2012 roku. Można mieć zastrzeżenia jedynie do bardzo małej liczby zagadnień z technik i narzędzi badań socjologicznych (5) oraz pominięcia kwestii metod badań, do których to zagadnień przywiązuje się dużą wagę w socjologicznym kształceniu I stopnia.

Procedury przebiegu egzaminu dyplomowego reguluje Uchwała nr 150/2010 Senatu Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu z dnia 26 kwietnia 2010r. w sprawie regulaminu studiów. Analiza wybranych protokołów z egzaminów licencjackich w latach 2010 – 2012 prowadzi do jednoznacznego wniosku: przestrzegane są procedury egzaminu dyplomowego I stopnia (powoływanie komisji egzaminacyjnej, skład komisji, liczba pytań,

zasada liczenia oceny końcowej), zróżnicowane są oceny odpowiedzi na pytania egzaminacyjne i zróżnicowane są oceny końcowe (ostateczny wynik studiów). Relatywnie rzadko występują pytania z metod i technik badawczych, co powinno stać się przedmiotem krytycznego oglądu władz Instytutu Socjologii.

Studia II stopnia kończy egzamin magisterski, którego podstawę stanowi praca magisterska. Jego przebieg reguluje Obwieszczenie nr 5/2012 Senatu Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu z dnia 28 maja 2012 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu regulaminu studiów Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Studentom z rocznym wyprzedzeniem są podawane zagadnienia do egzaminu magisterskiego obowiązujące w danym roku i zaakceptowane przez Radę Instytutu Socjologii UAM. Wśród nich jest zbiór zagadnień (12) „Metodologiczne aspekty socjologii”. Protokoły egzaminacyjne pokazują, iż realizowane są procedury przebiegu egzaminu oraz są spełnione wszystkie formalne wymogi określone przez regulamin. Jedyne zastrzeżenie dotyczy zdawkowych, a czasami ograniczających się do kilku zdań (na pierwszej stronie druku recenzji) recenzji prac magisterskich.

W Instytucie Socjologii UAM nie prowadzi się kształcenia na odległość. Ponadto nie monitoruje się problemu odsiewu studentów. Niesystematyczne obserwacje pracowników wskazują na różne natężenie oraz na różne przyczyny odsiewu studentów na poszczególnych formach i stopniach kształcenia. Generalnie, około 10% zrekrutowanych nie podejmuje studiów (odbierają tylko legitymacje by skorzystać z przywilejów studenckich). Odsiew studentów ze względu na brak postępów (osiągane oceny) szacuje się na 10 – 12%, przy czym jest on zdecydowanie wyższy na studiach niestacjonarnych. Również większy odsiew obserwuje się na studiach I stopnia, zwłaszcza na niestacjonarnych formach (I stopień niestacjonarnych – ogółem: około 50%, II stopień niestacjonarnych – ogółem: około 20%). Rejestruje się również opóźnienia w przystępowaniu do egzaminów dyplomowych, zwłaszcza magisterskich, ale brakuje nawet szacunkowych danych określających skalę tego zjawiska.

Wprowadzany w bieżącym roku akademickim system oceny efektów kształcenia jest różnymi drogami dostępny dla studentów. Można zapoznać się z nim wchodząc na stronę internetową Instytutu Socjologii, a w wersji papierowej jest udostępniony w sekretariacie Instytutu Socjologii. Ponadto, obligatoryjnie, na pierwszych zajęciach dydaktycznych, prowadzący omawia sylabus, co oznacza również przedstawienie studentom systemu weryfikacji efektów kształcenia.

4. Z chwilą wejścia w życie nowelizacji Ustawy o szkolnictwie wyższym władze UAM stanęły na stanowisku, że kwestia badania losów absolwentów powinna zostać rozwiązana w skali całej uczelni (wspólna metodologia gwarantująca porównywalność badań, uczelniana baza danych). Jak dotąd jednak ogólnouniwersytecki standard badań losów absolwentów nie został opracowany. Nie jest też rozstrzygnięte, czy badaniem losów zawodowych absolwentów UAM zajmie się ostatecznie uczelniane Biuro ds. Jakości Kształcenia, Biuro Karier czy też jakaś inna jednostka organizacyjna Uniwersytetu powołana do życia specjalnie w tym celu. Siłą rzeczy więc, dziekani i dyrektorzy instytutów nie podejmują póki co żadnych własnych inicjatyw, które miałyby na celu badanie losów absolwentów. Czekanie na wspólny standard metodologiczno-organizacyjny opracowany dla całego UAM jest z ich perspektywy racjonalnym postępowaniem (z chwilą jego wejścia wszystkie ewentualne wcześniejsze i oddolne inicjatywy wydziałowe i instytutowe dotyczące badania losów absolwentów zostaną bowiem najpewniej uznane za zbędne i wręcz niewskazane). Zespół Oceniający uzyskał od Władz Uniwersytetu zapewnienie, że w bieżącym roku akademickim zostaną uruchomione procedury dotyczące badań losów absolwentów.

Informacje o oczekiwaniach rynku pracy rekonstruowano z badań ankietowych realizowanych przez Koło Naukowe Studentów Socjologii UAM wśród studentów socjologii, z badań studentów socjologii I roku (również Koła Naukowego Studentów Socjologii) oraz z materiałów będących w dyspozycji Wydziału Działalności Gospodarczej Urzędu Miasta Poznania, Poznań 2011 (raport, s. 5, 40).

Zespół Oceniający stwierdził, że w roku akademickim 2012/13 rozpoczęły się starania Instytutu Socjologii mające doprowadzić do utworzenia Rady Konsultacyjnej Pracodawców działającej przy Instytucie. Odbyły się pierwsze spotkania z przedstawicielami pracodawców (branża IT, przemysły kreatywne). Do końca roku akademickiego przewidziano powołanie do życia RKP, która będzie złożona z 7-9 przedstawicieli pracodawców. Do jej zadań należeć będzie opiniowanie programu studiów na kierunku socjologia (pod kątem potrzeb kadrowych rynku pracy) oraz pod kątem zgodności zakładanych efektów kształcenia z oczekiwaniami pracodawców.

Załącznik nr 4 Ocena losowo wybranych prac etapowych oraz dyplomowych

W zasadzie organizacja zasad dyplomowania jest formalnie poprawna, stwarza dobre warunki pracy zarówno promotorom jak i studentom. Niemniej jednak niektóre prace dyplomowe mają pewne uchybienia metodologiczne. Wiele recenzji (tak promotorów, jak i recenzentów) posiada lakoniczną formę. Wprawdzie zróżnicowane są oceny prac oraz oceny za odpowiedzi na pytania egzaminacyjne, co dobrze świadczy o komisji

egzaminacyjnej, ale po weryfikacji i ocenie losowo wybranych prac należy stwierdzić, że oceny prac są zawyżone. Należy również zaznaczyć, że poprawna jest kompozycja komisji egzaminacyjnej, jasne reguły liczenia ocen (0,6 ze średniej ze studiów, po 0,2 za pracę magisterską i za egzamin). Na egzaminie zadawane były 3 pytania, nie ograniczające się do tematyki pracy.

Ocena końcowa 2 kryterium ogólnego: w pełni
Syntetyczna ocena opisowa stopnia spełnienia kryteriów szczegółowych

1) Występuje pełna zgodność celów oraz specyficznych i szczegółowych efektów kształcenia z KRK dla Szkolnictwa Wyższego. Dobrze wpisują się one w koncepcje rozwoju kierunku oraz w misję Uczelni. Są one w pełni dostępne i obligatoryjnie zapoznaje się studentów z zakładanymi efektami kształcenia. Przyjęte sylwetki absolwenta w kształceniu przebiegającym według ustępujących programów kształcenia są zgodne ze strukturą kwalifikacji absolwenta studiów socjologicznych I oraz II stopnia, które są zawarte w standardach kształcenia socjologicznego (z 2007 roku).

2) Jasny, zrozumiały i poddający się operacjonalizacji jest opis efektów kształcenia sporządzony według KRK. Sylwetki absolwentów studiów I i II stopnia kształcenia zawierają podstawowe elementy struktury kwalifikacji absolwenta, o których mówią standardy kształcenia dla kierunku socjologia (obowiązujące w kształceniu według „starych” programów).

3) Spójny, zobiektywizowany i standaryzowany jest wprowadzany system weryfikacji efektów kształcenia opracowany według KRK. System ten jest powszechnie dostępny. Pewne niedostatki wykazuje weryfikacja zakładanych efektów w kształceniu według „starego” programu, zwłaszcza w odniesieniu do rozwiązywania procesu dyplomowania.

4) Nie prowadzi się badań losów absolwentów, ani też nie został zdefiniowany podmiot odpowiedzialny za monitorowanie absolwentów na rynku pracy. Jednak szeroka jest świadomość potrzeby takich badań. Istnieje pewien udział interesariuszy zewnętrznych w dostosowywaniu zakładanych efektów kształcenia do potrzeb i oczekiwań otoczenia. Planowane jest powołanie ciała doradczego i opiniotwórczego składającego się z reprezentantów wielkopolskich pracodawców.

3. Program studiów umożliwia osiągnięcie zakładanych efektów kształcenia

- 1) Realizowany program kształcenia umożliwia studentom osiągnięcie każdego z zakładanych celów i efektów kształcenia oraz uzyskanie zakładanej struktury kwalifikacji absolwenta,
- 2) Zakładane efekty kształcenia, treści programowe, formy zajęć oraz stosowane metody dydaktyczne tworzą spójną całość.

1. Program kształcenia na kierunku socjologia obejmuje opis zakładanych efektów kształcenia oraz programy studiów opisujące proces kształcenia prowadzący do uzyskania zakładanych efektów kształcenia. Programy studiów socjologicznych oraz stosowany system ECTS w Instytucie Socjologii UAM mieszczą się i respektują wymogi określone w trzech aktach normatywnych: Rozporządzeniu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 14 września 2011 w sprawie warunków i trybu przenoszenia zajęć zaliczanych przez studenta, Rozporządzeniu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 5 października 2011 w sprawie warunków prowadzenia studiów na określonym kierunku i poziomie kształcenia oraz w Uchwale nr 285/2011/2012 Senatu UAM z dnia 30 stycznia 2012r. w sprawie wytycznych dla rad podstawowych jednostek organizacyjnych dotyczących uchwalania programów kształcenia dla studiów wyższych, studiów podyplomowych oraz kursów dokształcających.

Kształcenie na studiach socjologicznych odbywa się zasadniczo w dwóch wariantach:

- a) według nowego programu kształcenia na pierwszych latach studiów I i II stopnia (na formach stacjonarnych i niestacjonarnych),
- b) według starego programu kształcenia na drugim i trzecim roku studiów I stopnia oraz na drugim roku II stopnia (na formach stacjonarnych i niestacjonarnych).

Co więcej, stary program kształcenia występuje w dwóch wersjach: „stary” jest realizowany na trzecim roku studiów I stopnia i na drugim roku II stopnia, a „stary po zmianie” – na drugim roku I stopnia. „Stary po zmianie” jest zmodyfikowaną wersją „starego” programu kształcenia socjologicznego. W aneksie do Raportu samooceny umieszczono materiały dokumentujące treści owych zmian oraz legalność ich wprowadzenia (wyciągi z protokołów posiedzeń Rady Instytutu Socjologii). Trzeba przyznać, że równoczesne realizowanie trzech programów studiów stanowi istotne utrudnienie tak dla pracowników, jak i dla studentów. Należy uznać, że przeprowadzona wraz z wprowadzeniem systemu KRK gruntowna modyfikacja programu studiów ustabilizuje dotąd „pulsujący” tak formalny, jak i merytoryczny wymiar procesu kształcenia w wizytowanym instytucie.

Kierunkowe efekty kształcenia socjologicznego, sformułowane w oparciu o KRK, dobrze mieszczą się w zakładanych efektach dla ogólnoakademickiego profilu oraz uwzględniają różnicę w poziomach studiów. Ich opis jest, co zostało uprzednio zaznaczone,

wyczerpujący, spójny, ma przejrzystą strukturę i jest dostosowany do możliwości poznawczych studentów. Kierunkowe efekty kształcenia stały się, co podkreślono w Raporcie samooceny, podstawą dla doboru treści oraz form kształcenia socjologicznego.

Studia stacjonarne I stopnia trwają 6 semestrów i obejmują 2030 godzin, zaś niestacjonarne – 1228. Studia stacjonarne II stopnia trwają 4 semestry i liczą 920 godzin, natomiast w formie niestacjonarnej obejmują 570 godzin. Liczbowe wymiary godzin dydaktycznych nieco przekraczają limity godzin zajęć dydaktycznych określonych w Uczelni dla nauk społecznych. Generalnie mieszczą się one w ramach regulacji normatywnych obowiązujących w UAM.

Program studiów I stopnia obejmuje 4 kategorie zajęć: 1) z zakresu nauk podstawowych (152 p.), 2) o charakterze praktycznym (22 p.), 3) zajęcia z wychowania fizycznego (2 p.), 4) lektorat z języków obcych (4 p.). Na studiach II stopnia występują 3 kategorie zajęć, przy czym w porównaniu z I stopniem kształcenia nie występują zajęcia z wychowania fizycznego. Prawidłowo są określone udziały poszczególnych modułów w ogólnym procesie kształcenia, przy czym operuje się tutaj liczbą punktów ECTS, która określa nakład pracy studenta.

W obrębie kategorii zajęć z zakresu nauk podstawowych na obu stopniach kształcenia planowi studiów nadaje się elastyczny charakter polegający na prawie studenta do wyboru modułów kształcenia. Na studiach I stopnia wybierane moduły liczą 42% punktów ECTS (czyli 76 na 180 punktów), zaś na drugim stopniu – 60% ogólnej liczby punktów ECTS (czyli 73 na 120 punktów). Generalnie zatem II stopień kształcenia jest mocniej profilowany przez wybory studentów aniżeli I stopień kształcenia, co pozostaje w zgodzie z jednym z podstawowych celów reformy programu studiów, jakim jest dostosowanie kształcenia do oczekiwań studentów oraz rozwijanie ich samodzielności i kreatywnego myślenia (Raport samooceny, s. 4- 5.).

Trzeba zwrócić uwagę na opracowane moduły kształcenia, w których ma miejsce wybór studentów. Na I stopniu są nimi: 1) moduł przygotowania pracy dyplomowej (semestr 5 i 6; 7 p. ECTS), 2) ćwiczenia terenowe (4 i 5 semestr; 3 p. ECTS), 3) moduł tematyczny (39 p. ECTS), 4) moduł przedmiotów ograniczonego wyboru (fakultety i socjologie szczegółowe, 27 p. ECTS). Dwa pierwsze nie budzą zastrzeżeń ani formalnych, ani też merytorycznych. Natomiast moduł tematyczny oferuje 3 ścieżki: a) badania rynkowe – marketing – zachowania konsumenckie, b) innowacje społeczne, c) socjologia stosowana w sferze publicznej. Student po dokonaniu wyboru od II semestru może iść jedną ścieżką (II, III, IV, V semestr), ale też może po każdym semestrze zmieniać ścieżki kształcenia. Dla studentów jest

to komfortowa sytuacja, podczas gdy dla pracowników jest ona trudna, wymagająca zabiegania o uwagę studenta oraz permanentnego uatrakcyjniania ścieżki kształcenia, co nie musi oznaczać podnoszenia jakości kształcenia (a co zrobić ze studentami, którzy w V semestrze zmienili ścieżkę? Jak wyrównać poziom wiedzy?). Rodzi się tutaj zagrożenie dyktatem studenta, który nie zawsze (i nie każdy) wie, co powinien znać i jakie mieć umiejętności oraz jakie kompetencje społeczne. Problematyczne staje się zatem osiągnięcie zakładanych efektów kształcenia, zwłaszcza z zakresu wiedzy. Dlatego winno się wprowadzić limit czasowy wyboru/zmiany modułu kształcenia, który by gwarantował osiągnięcie zakładanych efektów kształcenia. Przyjęta obecnie „filozofia” kształcenia socjologicznego pokłada nadmierną ufność w studentie, co nie zawsze przynosi oczekiwane pozytywne efekty. Te kwestie winny być poddane dyskusji w Instytucie Socjologii.

Ponadto z merytorycznego punktu widzenia trzy moduły tematyczne idą w kierunku kształtowania umiejętności oddziaływania/modyfikowania/formowania zjawisk i życia społecznego. To rodzaj socjologii stosowanej nastawionej na zmienianie rzeczywistości (stąd kreacja w różnych obszarach i formach) gospodarczej, rynku, zachowań, reguł życia publicznego, działań kolektywnych, wręcz „budowanie bardziej sprawiedliwego porządku społecznego...” (Raport samooceny, s. 9). W obrębie poszczególnych modułów tematycznych są umieszczone przedmioty pozwalające na diagnozowanie, a z drugiej strony na prognozowanie i projektowanie przebiegu zjawisk społecznych. Problemem może stać się udział każdego z tych trzech komponentów (ile diagnozy?, ile prognozy?, ile projektowania?) w kształceniu tematycznym.

Na II stopniu kształcenia również oferuje się trzy moduły: 1) moduł przygotowania pracy dyplomowej (I, II, III, IV semestr), 2) moduł tematyczny (28 p. ECTS), 3) moduł przedmiotów ograniczonego wyboru (fakultety i socjologie szczegółowe, 14 p. ECTS). Plan studiów przewiduje trzy moduły tematyczne: a) polityki publiczne, b) relacje w organizacjach, c) studia kulturowe. Nawiązują one do modułów realizowanych na I stopniu kształcenia, ale nie mają tak instrumentalnego i (wręcz) utylitarne charakteru, co trzeba pozytywnie ocenić.

Na obu stopniach kształcenia plan studiów zakłada moduł przedmiotów ograniczonego wyboru, które oznaczają zajęcia fakultatywne oraz socjologie szczegółowe. W programie studiów I stopnia brakuje fakultetów w III semestrze (Aneks A7), a dla studiów II stopnia brakuje fakultetów w II semestrze (Aneks A9). W tych oferowanych modułach widoczne jest merytoryczne wyprofilowanie ze względu na obszary zainteresowań i badań naukowych pracowników Instytutu Socjologii. Takie rozwiązanie trzeba pozytywnie ocenić.

Uchwała nr 285/2011/2012 Senatu UAM z dnia 30 stycznia 2012r. w sprawie wytycznych...w paragrafie 10 zaznacza, że Rektor określa wzory formularzy, w tym również opis modułów kształcenia (sylabus) wraz z odniesieniem efektów kształcenia dla modułu kształcenia do efektów kształcenia dla kierunku studiów. W części „informacje dodatkowe” w p. 2 jest podane obciążenie pracą studenta (punkty ECTS). W formularzu sylabusa mówi się o nazwie modułu, formie aktywności oraz średniej liczbie godzin na zrealizowanie aktywności. Podane są przykładowe formy aktywności takie jak: przygotowanie do zajęć, opracowanie wyników, czytanie wskazanej literatury, przygotowanie do egzaminu. Złożone sylabusy przedmiotów na rok akademicki 2012/2013 różnią się liczbą aktywności: od 3 (seminarium magisterskie) do 7 (mikrostruktury społeczne, przygotowanie projektu badawczego). Obligatoryjnie pierwszą formą aktywności są „godziny zajęć (według planu studiów) z nauczycielem” i są one podstawą do szacunkowego określania obciążenia godzinowego studenta innymi formami aktywności (żadna z form nie przekracza wymiaru godzin kontaktowych). Zdarzają się błędnie określone liczby godzin lub błędy w sumowaniu godzin, np. podstawy socjologii.

W określaniu sumarycznej liczby punktów ECTS dla przedmiotu widać działanie reguły (z pewnymi odchyleniami) 25 – 30 godzin = 1 punkt ECTS. Obciążenie godzinowe studenta bywa tak precyzyjnie określone, że zawiera np. kontakt z nauczycielem w trakcie egzaminu. Trzeba podkreślić dużą dbałość i staranność w określaniu nakładu pracy studenta oraz w obliczaniu punktów ECTS dla każdego z modułów. Liczby punktów w sylabusach są zgodne z liczbą punktów ECTS przyjętą w programach studiów I oraz II stopnia kształcenia.

Programy studiów I i II stopnia kształcenia zawierają taką samą liczbę punktów ECTS dla każdego semestru (po 30 punktów). Takie samo obciążenie pracą studenta dla osiągnięcia zakładanych efektów kształcenia stosuje się na studiach niestacjonarnych, przy odpowiednio mniejszej liczbie godzin kontaktowych (z nauczycielem zgodnie z planem i programem nauczania). Generalnie, plany form niestacjonarnych są odpowiednio zmodyfikowane tylko w wymiarze godzin kontaktowych, przy zachowaniu takich samych przedmiotów, modułów i fakultatywnych zajęć. Takie rozwiązanie jest merytorycznie słuszne i efektywne proceduralnie. Wszystkie przedmioty mają określoną formę zaliczenia z oceną oraz określoną liczbę punktów ECTS (z wyjątkiem przysposobienia bibliotecznego oraz szkolenia bhp), co oznacza określony stopień osiągnięcia zakładanych efektów kształcenia (nie występują zaliczenia bez oceny). Prawidłowo przypisano liczby punktów ECTS z w-f (2 p.) oraz z lektoratu języka obcego (zgodnie z Uchwałą Senatu oraz z Rozporządzeniem MNiSW).

Program kształcenia wdrażany od roku akademickiego 2012/2013 daje możliwości indywidualizacji procesu kształcenia. Umożliwia ją również Regulamin Studiów UAM, który przewiduje indywidualną organizację studiów (& 16) oraz indywidualny tok studiów (& 18). Ponadto Regulamin umożliwia wybitnym studentom uczestnictwo w zajęciach na innych kierunkach wraz z uzyskaniem zaliczenia. Daje się również prawo studentom, na ich wniosek, do wcześniejszego zaliczenia określonego modułu, a nawet wcześniejszego zaliczenia danego roku kształcenia. Indywidualizacji procesu kształcenia sprzyja też, wpisany w plan kształcenia, wybór ścieżek, modułów oraz fakultetów (42% na studiach I stopnia; 60% na studiach II stopnia). Istnieją również możliwości realizacji części programu studiów w ramach innej uczelni (MOST) lub uczelni zagranicznej (ERASMUS).

W planie studiów I stopnia wśród przedmiotów podstawowych brakuje Historii Myśli Socjologicznej, bez którego to modułu jest ułomne kształcenie socjologiczne. Nie widzę również możliwości pełnego rozumienia socjologii szczegółowych (np. narodu, rodziny) oraz modułów fakultatywnych bez podstawowej wiedzy z zakresy myśli socjologicznej. Autorzy planu studiów Historię Myśli Socjologicznej ulokowali wśród fakultetów oferowanych w II semestrze, co budzi istotne wątpliwości, bowiem ten moduł może nie być wybrany przez studentów. Trzeba tutaj odnotować zagrożenie w zakresie osiągnięcia wiedzy. Osiągnięcie tych efektów kształcenia jest niezbędne z punktu widzenia procesu kształcenia socjologicznego. Podobnie zagrożone są efekty w kategorii wiedzy w przypadku Socjologii kultury, która ma status socjologii szczegółowej podlegającej wyborowi. Wśród fakultetów są przedmioty, których studiowanie wymaga podstawowej wiedzy z socjologii kultury, np. subkultury młodzieżowe, cywilizacje pozaeuropejskie, problematyka mężczyzn i męskości. Ponadto Etyczne problemy profesji socjologa są zbyt wcześnie – studenci I semestru mają bardzo ograniczoną wiedzę o pracy, zadaniach, problemach zawodowych socjologa. Również realizację modułu Współczesne społeczeństwo polskie w II semestrze uznać trzeba za zbyt wczesne, bowiem studenci jeszcze nie dysponują wiedzą o makrostrukturach, procesach demograficznych czy teoriach zmiany społecznej. Ryzykowne jest również przeznaczenie na seminarium licencjackie 2 x 15 godzin (semestr V i VI), bowiem przygotowanie zwięzłego opracowania wybranego problemu społecznego wymaga większej liczby godzin pracy z promotorem.

Program studiów i w jego obrębie sekwencja przedmiotów rodzą niepokój w odniesieniu do dwóch kategorii efektów kształcenia: wiedzy oraz kompetencji społecznych. Ogólnoakademicki profil kształcenia nakazuje nabycie przez studentów wiedzy z zakresu zarówno Historii Myśli Socjologicznej, jak i Socjologii kultury, czego nie gwarantuje opracowany program kształcenia. Wątpliwości budzą również możliwości osiągnięcia

kompetencji społecznych, których realizację zakłada się zbyt wcześnie i w zbyt małym wymiarze godzin dydaktycznych.

Organizacja ćwiczeń terenowych jest prawidłowa (czas trwania, terminy, miejsca, tematy, prowadzący – doktor z IS UAM oraz doktoranci i uczestnicy – studenci oraz członkowie studenckiego koła naukowego – grupy 20-osobowe). Dobry układ dwufazowy, z etapem przygotowawczym w trakcie roku akademickiego i etapem terenowym w okresie letnim. Raporty zredagowane poprawnie (choć brak informacji niezbędnych dla zewnętrznego czytelnika dotyczących miejsca i przedmiotu badań oraz brak explicite wyróżnionych pytań problemowych – potrzebnych studentom celem wdrożenia w poprawną konstrukcję koncepcji badawczej). Wszystkie projekty interesujące dla studentów, przydatne też w praktyce dla zleceniodawców. Tematy aktualizowane co roku, powtarza się badanie Festiwalu Malta – na zlecenie organizatorów, co nie budzi zastrzeżeń. Zaliczenia są kolejno za 3 etapy pracy : w 4 semestrze za konwersatorium „Przygotowanie ćwiczeń terenowych”, w miesiącach wakacyjnych po II roku studiów za badania terenowe i w 5 semestrze za konwersatorium „Raport z ćwiczeń terenowych”.

Zakładane cele i efekty kształcenia socjologicznego w Instytucie Socjologii UAM są ściśle związane, z jednej strony z misją i strategią Uniwersytetu, z drugiej zaś z istotą socjologii jako nauki i z jej funkcjami społecznymi. Rozumienie procesów i zjawisk społecznych, określanie działań i stosowanie wiedzy eksperckiej w zmienianiu rzeczywistości, a także diagnozowanie źródeł oraz uwarunkowań problemów społecznych są podstawowymi celami kształcenia socjologicznego. Program kształcenia, w tym moduły obowiązkowe, fakultatywne oraz wybierane przez studentów ścieżki kształcenia, pozwalają na osiągnięcie zakładanych celów i efektów kształcenia. Trzeba podkreślić, że I stopień jest orientowany na ukształtowanie różnorodnych umiejętności, takich jak: operacjonalizacja pojęć, stosowanie technik i narzędzi badawczych, dobór źródeł i materiałów, zastosowanie zasad etycznych, rozumienie obserwowanej rzeczywistości. Wiedza jako efekt kształcenia jest zakładana w dosyć elementarnej postaci, natomiast II stopniowi przyświeca osiągnięcie wiedzy dużo szerszej, bardziej rozbudowanej i pogłębionej. Umieszczone w planie studiów przedmioty oraz złożone moduły (studia kulturowe, relacje w organizacjach, polityki publiczne) sprzyjają uzyskaniu takiej wiedzy. Ponadto, zarówno na I, jak i na II stopniu, w pierwszym semestrze kształcenia socjologicznego znajdują się przedmioty (po trzy stosownie do liczby oferowanych ścieżek) wprowadzające do modułów, liczące po 10 godzin ćwiczeniowych na stacjonarnych, a na niestacjonarnych liczą one po 5 godzin ćwiczeniowych (to bardzo mały wymiar). To rozwiązanie jest potrzebne i sensowne programowo dla studentów, jak i dla organizatorów procesu kształcenia.

Program kształcenia socjologicznego, czyli zakładane efekty kształcenia oraz programy studiów dwóch stopni kształcenia respektują zasadę dostosowania do możliwości poznawczych najmniej zdolnych studentów. Zarazem stwarzają one szanse dla wybitnie zdolnych studentów, którzy z pomocą opiekuna naukowego (indywidualny tok studiów) lub też za zgodą dziekana (indywidualna organizacja studiów) mogą kształtować własny projekt kształcenia wraz z terminem i warunkami uzyskania zaliczenia wybranych modułów. Ponadto, duży udział przedmiotów realizowanych na mocy decyzji studentów o ich wyborze, a także prawo studenta do zmiany, po zaliczeniu semestru, ścieżki/modułu niesie w sobie profilowanie kształcenia socjologicznego przez studenta wybitnie uzdolnionego. Studenci niepełnosprawni (obecnie 5) mają zapewnioną odpowiednią pomoc i wsparcie w procesie kształcenia. Są udostępnione odpowiednie środki techniczne (np. w czytelni urzędu do czytania dla osób niedowidzących), dba się również o dostosowanie form sprawdzania osiągniętych efektów kształcenia do rodzajów niepełnosprawności studenta. Jednak nie wyeliminowano wszystkich barier architektonicznych, nadal są problemy z transportem w budynkach dydaktycznych.

„Stary” program kształcenia socjologicznego I stopnia obejmuje drugi i trzeci rok studiów (trzeci rok realizuje „stary”, a drugi rok „stary po zmianie” programy kształcenia). Liczba godzin na studiach zarówno stacjonarnych, jak i niestacjonarnych nieco przekracza ich liczebności określone w standardach kształcenia (stacjonarne-2230/2260; niestacjonarne-1325/1355). Jednak trzeba wskazać, że nieprawidłowo doliczono do ogólnej liczby godzin dydaktycznych po 160 godzin praktyki zawodowej co sprawia, że w kształceniu socjologicznym według „starego” programu brakuje 70 godzin, a według „starego po zmianie” 100 godzin dydaktycznych. Łącznie kształcenie socjologiczne liczy 180 punktów ECTS, które są proporcjonalnie przyznane poszczególnym latom kształcenia (po 60 punktów na każdy rok).

Kształcenie na kierunku socjologia I stopnia obejmuje –zgodnie ze standardami-kanon wiedzy socjologicznej, przedmioty kształcenia ogólnego, przedmioty fakultatywne oraz ćwiczenia terenowe. Prawidłowo zostały również przeprowadzone redukcje wymiaru godzin dydaktycznych, którymi nie objęto treści podstawowych oraz treści kierunkowych, które w standardach kształcenia mają obligatoryjny charakter również na studiach niestacjonarnych. W obu programach kształcenia są utrzymane takie same specjalizacje: socjologia mediów, aktywność obywatelska, socjologia zjednoczonej Europy. Każda z nich obejmuje trzy przedmioty realizowane w formach wykładów (po 30 godzin), z których dwa kończą się egzaminem, a jeden zaliczeniem z oceną. Utrzymana jest taka sama liczba punktów ECTS przyznanych dla przedmiotów kończących się egzaminem (po 4 punkty) oraz zaliczeniem z

oceną (po 3 punkty). Prawidłowe jest obciążenie godzinowe poszczególnych lat, z zachowaniem stosownie zmniejszonej liczby godzin na trzecim roku studiów. Ponadto nie budzi zastrzeżeń udział w programie kształcenia dydaktycznych form podawczych wobec form aktywizujących: niewielka jest przewaga godzin konwersatoriów i ćwiczeń, co trzeba pozytywnie ocenić.

Program kształcenia socjologicznego II stopnia zawiera trzy specjalizacje: studia kulturowe, komunikacja i władza w organizacjach, zarządzanie potencjałem ludzkim. Każda specjalizacja obejmuje 90 godzin dydaktycznych, w których jest proporcjonalny udział form podawczych i aktywizujących, jak zapewniają autorzy Raportu... (s. 9). Jednak w materiałach dostarczonych przez Uczelnię brakuje danych odnoszących się do kształcenia II stopnia na kierunku socjologia, co trzeba uznać za pewne zaniedbanie.

2. Program kształcenia na kierunku socjologia wykazuje dużą spójność programów studiów (I, II, stacjonarnych, niestacjonarnych) z zakładanymi efektami kształcenia. Tę koherentność uzyskano poprzez opracowanie „rdzenia programowego”, który następnie w odpowiednio zmodyfikowanych wariantach zaaplikowano do poziomu i form kształcenia socjologicznego. Treści programowe studiów I stopnia zasadniczo sprzyjają kształtowaniu umiejętności, które jednak graniczą z technikami manipulacji społecznej (3 moduły do wyboru mają taki charakter). W związku z tym wśród zakładanych efektów winno się znaleźć więcej kompetencji społecznych związanych z wrażliwością i aksjologią życia zbiorowego.

Dostosowane są również formy zajęć dydaktycznych, z wyjątkiem VI semestru I stopnia kształcenia, w którym dwukrotnie większa jest liczba godzin wykładów aniżeli ćwiczeń. Na wszystkich pozostałych semestrach jest więcej ćwiczeń aniżeli wykładów (mowa jest o zajęciach z bezpośrednim udziałem wykładowcy). Podobnie, oferowane ścieżki mają liczbową przewagę ćwiczeń, co jest korzystne z punktu widzenia wszystkich kategorii zakładanych efektów kształcenia. W obrębie każdego modułu na poziomie każdego roku kształcenia przewiduje się jeden egzamin, a pozostałe przedmioty kończą się zaliczeniem z oceną, co jest zasadne merytorycznie (jest jeden przedmiot wiodący). Trzeba jednak podkreślić zbyt małą liczbę egzaminów w stosunku do liczby zaliczeń z oceną, zwłaszcza na I stopniu kształcenia. Na łączną liczbę 53 obowiązkowych przedmiotów przewiduje się tylko 13 egzaminów (wliczając dyplomowy), a na II stopniu kształcenia, na łączną liczbę 25 przedmiotów obowiązkowych jest 9 egzaminów (wliczając magisterski).

Ocena końcowa 3 kryterium ogólnego: w pełni
Syntetyczna ocena opisowa stopnia spełnienia kryteriów szczegółowych

1) Program studiów (generalnie) umożliwia osiągnięcie zakładanych efektów kształcenia. Jednak należy zwrócić uwagę na układ i czas realizacji modułów, które dotyczą wiedzy oraz kompetencji społecznych. Właściwie oszacowany jest nakład pracy studenta, stwarza się możliwości indywidualizacji kształcenia i dostosowane są formy zajęć do zakładanych efektów kształcenia.

2) Dostosowane są treści programowe do zakładanych efektów kształcenia. Właściwe są proporcje form dydaktycznych (wykłady/ćwiczenia) zarówno w obowiązkowych, jak i fakultatywnych modułach kształcenia.

4. Liczba i jakość kadry dydaktycznej a możliwość zagwarantowania realizacji celów edukacyjnych programu studiów

- 1) Liczba pracowników naukowo-dydaktycznych i struktura ich kwalifikacji umożliwiają osiągnięcie założonych celów kształcenia i efektów realizacji danego programu,
- 2) dorobek naukowy i kwalifikacje dydaktyczne kadry, zwłaszcza tworzącej minimum kadrowe, są adekwatne do realizowanego programu i zakładanych efektów kształcenia; na kierunkach o profilu praktycznym w procesie kształcenia uczestniczą nauczyciele z doświadczeniem praktycznym, związanym z danym kierunkiem studiów,
- 3) jednostka prowadzi politykę kadrową sprzyjającą podnoszeniu kwalifikacji i zapewnia pracownikom warunki rozwoju naukowego i dydaktycznego, w tym także przez wymianę z uczelniami i jednostkami naukowo-badawczymi w kraju i za granicą.

1. Zgodnie z danymi zgłoszonymi przez uczelnię (Załączniki dotyczące pracowników naukowo-dydaktycznych, w tym tych zaliczanych do minimum kadrowego na kierunku socjologia) na UAM na kierunku socjologia pracuje 85 osób (w tym 29 zaliczanych do minimum kadrowego; zgodnie w aktualnie obowiązującymi wymogami formalnymi Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego). Proporcja liczby nauczycieli akademickich do liczby studentów nie budzi wątpliwości, tym bardziej, że przekracza obowiązujące normy. Uczelnia stosuje wzór oświadczenia o wyrażeniu zgody na wliczenie do minimum kadrowego, który pozwala na stwierdzenie, iż wszystkie osoby zgłoszone do minimum kadrowego spełniają warunki określone w art. 112 a ustawy z dn. 27 lipca 2005 r. - Prawo o szkolnictwie wyższym (Dz. U. z 2012 r., poz. 572 i 742). W tezkach osobowych znajdują się dokumenty pozwalające na uznanie deklarowanych tytułów i stopni naukowych. Umowy o pracę zawierają wymagane prawem elementy. Biorąc pod uwagę osoby wliczone do minimum jak i spoza minimum kadrowego prowadzące zajęcia dydaktyczne, pozwala na stwierdzenie, że ogólna struktura kwalifikacji osób prowadzących zajęcia dydaktyczne na I i II stopniu studiów pozwala na osiągnięcie zakładanych celów i efektów kształcenia. Kadra stanowiąca minimum kadrowe reprezentuje obszary wiedzy, odpowiadające obszarowi kształcenia i jej dorobek naukowy odnosi się do efektów kształcenia.

Załącznik nr 5 Nauczyciele akademicy realizujący zajęcia dydaktyczne na ocenianym kierunku studiów, w tym stanowiący minimum kadrowe. Cz. I. Nauczyciele akademicy stanowiący minimum kadrowe. Cz. II. Pozostali nauczyciele akademicy.

2. Merytoryczne kwalifikacje kadry nie budzą zastrzeżeń. W IS UAM pracują socjologowie, psychologowie, filozofowie, historycy, geografowie, filolodzy. Obsada zajęć jest prawidłowa, zgodna z dorobkiem naukowym nauczycieli akademickich. W programie zajęć uwzględnione są zarówno „stare” standardy jak i „nowe” Krajowe Ramy Kształcenia, prezentacja programów jest staranna, zapewnia wymaganą jakość kształcenia. Dorobek pracowników zaliczanych do minimum kadrowego Instytutu Socjologii UAM jest obszerny i wartościowy, u wielu osób wręcz imponujący (ponad 80 publikacji w ciągu ostatnich 5 lat). Nie ma pracowników bez publikacji. Prowadzone są praktyki terenowe stwarzają możliwości aplikacji wiedzy akademickiej, kontaktu ze środowiskiem społecznym, rozeznania na rynku pracy.

Jednoznaczna ocena spełnienia wymagań dotyczących minimum kadrowego dla ocenianego kierunku, poziomu i profilu studiów.

Biorąc pod uwagę względy prawne, formalne i merytoryczne, należy stwierdzić, iż Uczelnia prowadząca kierunek studiów „socjologia” w pełni spełnia wymogi dotyczące minimum kadrowego na wizytowanym kierunku. Do minimum kadrowego zaliczono 11 samodzielnych nauczycieli akademickich i 18 doktorów.

Ocena stabilności minimum kadrowego (częstotliwości zmian jego składu).

Stosunek liczby nauczycieli akademickich stanowiących minimum kadrowe do liczby studentów kierunku spełnia wymagania określone w § 11 pkt. 3 rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 27 lipca 2006 r. w sprawie warunków jakie muszą spełniać jednostki organizacyjne uczelni, aby prowadzić studia na określonym kierunku i poziomie kształcenia (Dz. U. Nr 144 poz. 1048 z późn. zm.). Wynosi 1:20,6 przy wymaganym 1:180.

Ocena prawidłowości obsady zajęć dydaktycznych z poszczególnych przedmiotów: ocena zgodności obszarów nauki, dziedzin i dyscyplin naukowych reprezentowanych przez poszczególnych nauczycieli akademickich (w przypadku profilu praktycznego - ich doświadczenia zawodowego), ze szczegółowymi efektami kształcenia dla poszczególnych przedmiotów/modułów.

Obsada dydaktyczna nie budzi wątpliwości. Generalnie obsada zajęć dydaktycznych na kierunku „socjologia” uwzględnia kompetencje kadry dydaktycznej pod względem reprezentowanej przez nie dyscypliny naukowej. Ponadto Kadra stanowiąca tzw. minimum na

ocenianym kierunku jest kadrami doświadczoną i kompetentną. Na ocenianym kierunku studiów nie prowadzi się e-learningu jako systematycznie praktykowanej formy dydaktycznej.

Ogólna ocena hospitowanych zajęć dydaktycznych.

W ramach hospitacji oceniono prowadzone zajęcia z następujących przedmiotów: Zróżnicowanie społeczne - wykład, Wprowadzenie do modułu Polityki publiczne - konwersatorium. Zespół Oceniający prowadzone zajęcia ocenił bardzo pozytywnie, a nawet wzorcowo. Osoby, które prowadziły zajęcia charakteryzuje otwartość i życzliwość dla słuchaczy, kultura osobista i prezentowana bogata wiedza, którą przekazują w sposób bardzo czytelny i kompetentny.

3. Na podkreślenie zasługuje polityka kadrowa Instytutu Socjologii, która charakteryzuje się systematycznym podnoszeniem kwalifikacji kadry w zakresie uzyskiwania stopni i tytułów naukowych, pozyskiwaniem kadry reprezentującej dyscypliny naukowe kluczowe dla Uczelni i zatrudnianiem w Uczelni kadry naukowo-dydaktycznej na podstawowym miejscu pracy. Na podkreślenie zasługuje stabilność kadry naukowo-dydaktycznej, która w zdecydowanej większości jest związana z uczelnią od wielu lat. Kluczowym kryterium doboru kadry są kompetencje dydaktyczne i naukowe oraz doświadczenie praktyczne i kompetencje uzyskane poza uczelnią – wpisujące się w specjalności prowadzone na kierunku socjologia, a także wpisujące się w zakres działalności naukowo-badawczej. Uczelnia dokłada wszelkich starań, aby stwarzać dogodne warunki rozwoju dla pracowników zatrudnionych na pełnym etacie, którzy przygotowują się do rozpraw habilitacyjnych poprzez zmniejszenie pensum dydaktycznego, organizowanie i finansowanie staży naukowych (krajowych i zagranicznych) oraz finansowanie prac naukowo-badawczych.

Ocena końcowa 4 kryterium ogólnego: wyróżniająca

Syntetyczna ocena opisowa stopnia spełnienia kryteriów szczegółowych

1) Obsada zajęć przedstawiona przez Uczelnię, biorąc również pod uwagę osoby spoza minimum kadrowego prowadzące zajęcia dydaktyczne, pozwala na stwierdzenie, że ogólna struktura kwalifikacji osób prowadzących zajęcia dydaktyczne na I i II stopniu studiów pozwala w pełni na osiągnięcie zakładanych celów i efektów kształcenia.

2) Uczelnia posiada właściwie skonstruowane minimum kadrowe. Dorobek naukowy i kwalifikacje dydaktyczne kadry, zwłaszcza tworzącej minimum kadrowe, są adekwatne do realizowanego programu i zakładanych efektów kształcenia. Uczelnia spełnienia wymagania dotyczące minimum kadrowego dla ocenianego kierunku, poziomów i profilu studiów.

3) Prowadzona polityka kadrowa przez Uczelnię zapewnia rozwój naukowy pracowników, jak również ukazuje spójność z założeniami rozwoju ocenianego kierunku.

5. Infrastruktura dydaktyczna i naukowa, którą dysponuje jednostka a możliwość realizacji zakładanych efektów kształcenia oraz prowadzonych badań naukowych

Baza dydaktyczna służąca realizacji procesu kształcenia na kierunku socjologia z całą pewnością odpowiada standardom przyjmowanym dla nauk społecznych i humanistycznych. Studenci mają dostęp do dobrze wyposażonej sali komputerowej. Istnieje zatem możliwość prowadzenia zajęć ćwiczeniowo-laboratoryjnych, w trakcie których studenci uczą się posługiwania zaawansowanymi programami (w tym również statystycznymi, do których Instytut Socjologii UAM rokrocznie wykupuje prawa) oraz korzystania ze specjalistycznych baz danych. W przypadku tych ostatnich co roku dokonywany jest przegląd, w którym uczestniczą również przedstawiciele doktorantów. Jego celem jest rekomendowanie zakupu dostępu do nowopowstałych baz i czasopism wydawanych w formie elektronicznej (jeśli są one płatne).

Instytut Socjologii UAM nie posiada własnej instytutowej biblioteki. Studenci Instytutu korzystają z biblioteki wydziałowej. Co roku ze środków finansowych Instytutu około 25.000 zł przeznaczanych jest na zakupy nowych pozycji książkowych oraz na prenumeraty czasopism. Zakupy biblioteczne są konsultowane z dyrekcją Instytutu. Stan inwentarza Biblioteki Wydziałowej wynosi 185416 woluminów, w tym 298 czasopism polskich i 25 zagranicznych. Studenci mogą również korzystać z około 50 ogólnouniwersyteckich elektronicznych baz danych.

Pozytywną specyfiką Instytutu Socjologii UAM jest znakomite wyposażenie Instytutu w sprzęt gromadzony na potrzeby rozwijanej w Poznaniu od ponad 10 lat socjologii wizualnej. Dzięki dwóm grantom sprzętowym Instytut posiada min. profesjonalne aparaty i kamery cyfrowe, profesjonalne urządzenia do montażu filmów, statywy, sprzęt oświetleniowy itp. Wspomniane zaplecze sprzętowe pozwala nie tylko efektywnie nauczać socjologii wizualnej, lecz także uczyć studentów umiejętności korzystania z cyfrowych baz danych oraz umiejętności sporządzania dokumentacji audiowizualnych na potrzeby badań socjologicznych. Konkludując – infrastrukturę dydaktyczną, jaką w chwili obecnej dysponuje Instytut Socjologii UAM ocenić należy jako wystarczającą i umożliwiającą realizację zakładanych efektów kształcenia.

Program zajęć dla studiów pierwszego stopnia zawiera blok przedmiotów: Ćwiczenia terenowe. Składają się na niego następujące zajęcia: Przygotowanie do ćwiczeń terenowych (15 godz.), Ćwiczenia terenowe (80 godz.) i Raport z ćwiczeń terenowych (15 godz.).

Przedmiot ten realizowany jest przez zespoły studentów liczące około 20 osób, które pracują pod kierunkiem pracowników naukowych Instytutu Socjologii, przy współudziale doktorantów. Właściwe badania zespół studentów przeprowadza w czasie przerwy wakacyjnej, po drugim roku studiów i mają one najczęściej wyjazdowy charakter. Staraniem Instytutu większość projektów badawczych realizowana jest we współpracy z lokalnymi instytucjami i organizacjami społecznymi. Dzięki temu studenci nie tylko zdobywają podstawowe kompetencje badacza terenowego (umieją zaplanować i zrealizować badania przy użyciu podstawowych metod i technik badań socjologicznych, ale również poznają i internalizują zasady etyki zawodowej) ale również poznają zasady funkcjonowania instytucji i organizacji społecznych. Ponadto znalezienie się w nowym dla studentów środowisku społecznym oraz współpraca z organizacjami społecznymi i instytucjami samorządowymi daje im też możliwość nabycia kompetencji osoby przedsiębiorczej. Ponieważ przygotowanie i realizacja projektu badawczego odbywa się w grupie ćwiczeniowej, studenci pogłębiają kompetencje dotyczące skutecznej współpracy z członkami zespołu zadaniowego.

Przykładami realizowanych przez zespoły studentów badań są:

- ✓ badania realizowane w ramach projektu Maltafestival (w latach 2010, 2011, 2012)
- ✓ badania zorganizowane we współpracy z Urzędem gminy w Pleszewie (lata 2009-2011): „Wymiary pamięci społecznej Pleszewian”, „Kapitał społeczny w Pleszewie
- ✓ badania zorganizowane we współpracy z Urzędem gminy w Czerwonaku (rok 2011)
- ✓ badania zorganizowane we współpracy z duńską organizacją pozarządową Play the Game, w ramach międzynarodowego projektu badawczego The International Sports Survey 2011
- ✓ badania we współpracy z Fundacją Cort Watch Polska (realizowane w sądach okręgowych województwa wielkopolskiego (sądy w Gnieźnie, Grodzisku Wlkp., Kościanie, Lesznie, Nowym Tomyślu, Obornikach, Szamotułach, Śremie, Środzie Wlkp., Wągrowcu, Wrześni)
- ✓ badania zrealizowane we współpracy z Lokalną Organizacją Turystyczną

Forma i sposób realizacji modułu przedmiotów Ćwiczenia terenowe, pozwalają na uzyskanie pełnych i właściwych efektów kształcenia, założonych w programie studiów.

Od roku akademickiego 2012/13 na studiach II stopnia będą realizowane zajęcia Praktyki zawodowe, realizowane w wymiarze 60 godzin, w okresie wakacyjnym. Studenci odbywać będą praktyki w sposób indywidualny pod kierunkiem kierownika praktyk (jest nim powołany przez Radę Instytutu pracownik IS). Praktyki zawodowe odbywane będą w jednym z trzech sektorów organizacji, w powiązaniu z jedną z ścieżek tematycznych (relacje w organizacjach, studia kulturowe, polityki publiczne) realizowanych przez studenta.

Celem opisywanego przedmiotu jest zarówno przygotowanie studenta do pracy zawodowej po ukończeniu studiów jak i rozwinięcie umiejętności stosowania wiedzy socjologicznej w praktyce. Pożądanym efektem kierunkowym po ukończeniu praktyk jest także zdobycie kompetencji związanych z podejmowaniem samodzielnej aktywności w interesie własnym i publicznym, wyznaczania kierunków własnego kształcenia i rozwoju, poszukiwania nowych źródeł wiedzy i doskonalenia umiejętności zawodowych a także pracy zespołowej w ramach organizacji oraz działania w sposób przedsiębiorczy.

Przeprowadzona w roku akademickim 2011/12 gruntowna reforma programu nauczania (obowiązującego w Instytucie od roku akademickiego 2012/13 i zakładającego wprowadzenie na obu stopniach studiów tzw. ścieżek tematycznych) skłania do postawienia następujących dwóch pytań. Po pierwsze – czy infrastruktura dydaktyczna, którą dysponuje dziś Instytut gwarantuje realizację nowego programu nauczania. Po drugie – czy związane z nim potrzeby infrastrukturalne znalazły swoje odbicie w planach inwestycyjnych Instytutu. Co do kwestii pierwszej, w zasadzie wszystkie ścieżki tematyczne, jakie znalazły się w nowym programie studiów mogą być z powodzeniem realizowane w obecnych warunkach infrastrukturalnych. Władze Instytutu są tego świadome – w planach inwestycyjnych Instytutu znalazły się takie pozycje jak stworzenie przynajmniej kilkustanowiskowego call center, zorganizowanie profesjonalnej sali fokusowej, zakup tzw. eye trackerów. Horyzont czasowy tych inwestycji to rok – dwa lata.

Instytut Socjologii UAM mieści się na tzw. kampusie „Szamarzewo”, usytuowanym w jednej z dzielnic przylegających do śródmieścia. Wspomniany kampus jest kampusem dwuwieżowym. Poza Wydziałem Nauk Społecznych, w skład którego wchodzi Instytut Socjologii, jego użytkownikiem jest także Wydział Studiów Edukacyjnych. Budynek tworzący kampus zostały wybudowane w latach 50-tych ubiegłego wieku (wyjąwszy jeden budynek dydaktyczny z lat 90-tych). Sukcesywne rewitalizowanie kampusu „Szamarzewo” rozpoczęło się dopiero 3 lata temu. Obecnie wszystkie tworzące kompleks budynki mają tzw. termoizolację, są świeżo wytynkowane, dokonano wymiany okien i niezbędnych prac adaptacyjnych mających podnieść funkcjonalność i estetykę sal wykładowych i pokoiów przeznaczonych dla pracowników. Spośród 4 budynków tworzących kampus „Szamarzewo” na razie tylko 1 jest w pełni dostosowany do potrzeb osób niepełnosprawnych (winda, podjazdy). Trzy kolejne są dostosowane do potrzeb osób niepełnosprawnych częściowo (podjazdy, poręcze). Docelowo – cały kampus będzie spełniał standardy architektoniczne i organizacyjne gwarantujące dostępność budynków i pomieszczeń dla osób niepełnosprawnych.

Ocena końcowa 5 kryterium ogólnego: w pełni

Syntetyczna ocena opisowa stopnia spełnienia kryterium szczegółowego.

Pomimo, że budynki Wydziału nie są nowymi obiektami zapewniają możliwość realizowania zakładanych celów, a także zapewniają warunki lokalowe dla organizacji studenckich takich jak samorząd studencki i koła naukowe. Mankamentem tych budynków jest to, że nie w pełni są przystosowane do potrzeb osób niepełnosprawnych. Uczelniane zasoby biblioteczne zapewniają możliwość odbywania studiów na dobrym poziomie.

6. Badania naukowe prowadzone przez jednostkę w zakresie obszaru/obszarów kształcenia, do którego został przyporządkowany oceniany kierunek studiów

Rezultaty prowadzonych badań naukowych są wykorzystywane w procesie kształcenia; na kierunkach o profilu ogólnoakademickim jednostka stwarza studentom możliwość uczestnictwa w badaniach naukowych oraz zdobycia wiedzy i umiejętności przydatnych w pracy naukowo-badawczej.

Pracownicy Instytutu Socjologii UAM mają znaczący dorobek naukowy pod względem jakościowym i ilościowym (w skali całego kraju). W IS UAM w ostatnich latach było prowadzonych 9 dużych, międzynarodowych projektów badawczych z udziałem partnerów z kilku krajów (Wielkiej Brytanii, Norwegii, Szwecji, Niemiec, Węgier, Czech, Danii, USA, Kanady, Uzbekistanu). Zaangażowanych było bezpośrednio 29 pracowników i 20 studentów (tylko w EUROEQUAL). Najczęściej z poszczególnych projektach uczestniczyło od jednego do kilku pracowników. Projekty dotyczyły różnych obszarów badawczych: nierówności społecznych, demokracji, komunikowania międzykulturowego, uczestnictwa w kulturze, kultury wizualnej, edukacji, zrównoważonego rozwoju, środowisk wiejskich, przestrzeni miejskiej. Projekty badawcze zgodne z dorobkiem pracowników zakładów, oraz z dydaktyką, zwłaszcza specjalnościami na I i II stopniu studiów. Niektóre projekty łączą kontakty naukowe i dydaktykę (Erasmus Mundus).

Studenci biorą udział w badaniach naukowych prowadzonych w jednostce na zasadzie dobrowolnego zaangażowania oraz w ramach programowych ćwiczeń terenowych (tu mają wybór tematu, grupy). Są to projekty międzynarodowe (EUROEQUAL) lub ogólnopolskie (Niewidzialne miasto). Pewne projekty są inicjowane, wspierane, prowadzone przez Koło Naukowe, w którym są 3 sekcje, skoncentrowane na badaniach społecznych, analizie dyskursu, socjologii wizualnej. Od kilku lat uczestniczą w projekcie badania Festiwalu Malta w Poznaniu oraz badaniach miasta i województwa (np. Pleszew).

Badania finansowane są z różnych źródeł : grantów zewnętrznych, grantów uczelnianych i wydziałowych (np. dla młodej kadry), grantów MNiSW (KBN - NCN), innych (np. programy strukturalne). Rozdziałem środków zajmuje się instytutowa komisja, rozpatruje

wnioski i przydziela fundusze dwa razy w roku. W ostatnich 2 latach kadra naukowa zgłosiła 80 takich wniosków, rozdysponowano 210 tys. zł.

Organizację wymiany międzynarodowej w ramach Programu Erasmus w IS UAM należy ocenić pozytywnie : co roku wyjeżdża na studia zagranicą kilkunastu studentów i kilku pracowników. Wymiana jest niesymetryczna, podobnie jak na innych polskich uczelniach – przeważają wyjazdy naszych studentów i pracowników, nie ma przyjazdów studentów obcokrajowców, niewielu cudzoziemców przyjeżdża z wykładami.

Prowadzone w jednostce badania mają wpływ na realizowany proces dydaktyczny, kształtowanie programu kształcenia i indywidualizację nauczania, świadczą o tym aktualizowane sylabusy przedmiotów uwzględniające publikacje autorów pracujących na wizytowanym kierunku.

Ocena końcowa 6 kryterium ogólnego: Wyróżniająca
Syntetyczna ocena opisowa stopnia spełnienia kryterium szczegółowego

Instytut Socjologii UAM jest wiodącą jednostką socjologiczną na terenie Polski. Realizowane projekty badawcze sytuują Instytut Socjologii w gronie ośrodków posiadających potencjał badawczy i mający wpływ w zakresie wyznaczania standardów kształcenia w odniesieniu do socjologii w szczególności w odniesieniu do socjologii wizualnej. Należy podkreślić i docenić współpracę z instytucjami z otoczenia społecznego i naukowego, oraz ich wpływ na proces dydaktyczny. Ponadto Uczelnia w znaczącym stopniu stwarza możliwości udziału studentów w badaniach naukowych.

7. Wsparcie studentów w procesie uczenia się zapewniane przez Uczelnię

- 1) Zasady i procedury rekrutacji studentów są przejrzyste, uwzględniają zasadę równych szans i zapewniają właściwą selekcję kandydatów na dany kierunek studiów;
- 2) system oceny osiągnięć studentów jest zorientowany na proces uczenia się, zawiera standardowe wymagania i zapewnia przejrzystość oraz obiektywizm formułowania ocen;
- 3) struktura i organizacja programu ocenianego kierunku studiów sprzyja krajowej i międzynarodowej mobilności studentów;
- 4) system pomocy naukowej, dydaktycznej i materialnej sprzyja rozwojowi naukowemu, społecznemu i zawodowemu studentów oraz skutecznemu osiągnięciu założonych efektów kształcenia.

1. Zgodnie z zasadami rekrutacji uchwalonymi przez Senat Uczelni rekrutacja na studia I stopnia przebiega w oparciu o wyniki egzaminów maturalnych z trzech przedmiotów. Zasady te umożliwiają dobór kandydatów posiadających wiedzę i umiejętności niezbędne do

uzyskania w procesie kształcenia zakładanych efektów kształcenia. Zasady te nie dyskryminują żadnej grupy kandydatów.

Zastrzeżenia wywołują zasady rekrutacji na studia II stopnia. Zarówno na studia stacjonarne, jak i na studia niestacjonarne jedynym kryterium rekrutacji jest ocena na dyplomie ukończenia studiów I stopnia. Taki sposób weryfikacji odpowiednich kandydatów jest nieefektywny. Nie pozwala ocenić przygotowania studentów do studiów. Także studenci obecni na spotkaniu z zespołem oceniającym wyrazili negatywną ocenę takiej formy rekrutacji. Uproszczenie zasad powoduje, że na studia dostają się właściwie wszyscy chętni, także ci, którzy mieli przerwę po ukończeniu studiów I stopnia i nie mają motywacji do uzupełniania swojej wiedzy. Przyjmowanie na studia studentów, którzy nie dysponują odpowiednią wiedzą i kompetencjami, może rzutować na jakość kształcenia podczas zajęć dla wszystkich studentów.

Dodatkowo wprowadza się ograniczenie, że na studia może zostać przyjęta osoba po studiach I stopnia na kierunku socjologia lub innym pokrewnym kierunku humanistycznym. Takie postanowienie jest zaprzeczeniem idei mobilności pionowej. Kandydat na studia mógł bowiem uzyskać odpowiednie kwalifikacje także w inny sposób niż studia humanistyczne.

Uczelnia przykładą dużą wagę do oceny nakładu pracy i czasu niezbędnego do osiągnięcia zakładanych efektów kształcenia. Prowadzona jest ankietyzacja, której wyniki brane są pod uwagę przy układaniu planu studiów i budowaniu programu. Nakład pracy i czasu jest określany prawidłowo.

2. Zgodnie z Regulaminem Studiów Dziekan Wydziału w porozumieniu z kierownikami jednostek organizacyjnych określa co najmniej 14 dni przed rozpoczęciem semestru warunki usprawiedliwiania i odrabiania nieobecności na zajęciach, warunki i tryb uzyskiwania zaliczenia oraz składania egzaminu, zasady zapisywania się na egzamin, itp. Informacje te dostępne są na stronie internetowej Wydziału. Ponadto Regulamin Studiów gwarantuje studentowi prawo do zapoznania się ze swoją ocenioną pracą pisemną w terminie do dwóch tygodni od ogłoszenia wyników. Studenci otrzymują pełną informację na temat zasad zaliczenia na pierwszych zajęciach z danego przedmiotu. Na początku semestru ustala się także termin egzaminu lub zaliczenia. Pozwala to studentom z dużym wyprzedzeniem zaplanować sobie sesję egzaminacyjną. Studenci znają instytucję „egzaminu komisyjnego” i wiedzą, w jakich sytuacjach można z tej możliwości korzystać.

3. Studentom kierunku socjologia udostępnia się 43 miejsca w ramach programu Erasmus na 21 uczelniach. Co roku korzysta z tej możliwości ok. 20 osób. Obserwowany jest spadek zainteresowania tym programem wymiany studentów. Składa się na to kilka czynników. Po pierwsze, są to kwestie finansowe. Stypendium wypłacane w trakcie wymiany jest

niewystarczające, aby pokryć koszty życia w innym kraju. Po drugie, studentów odstrasza biurokracja związana z ubieganiem się o taki wyjazd i rozliczenie takiego wyjazdu już po powrocie. Konieczne jest także zaliczenie przedmiotów „kanonicznych” po powrocie, co jest niezgodne z kartą Erasmus. Ponadto, studia w trybie dwustopniowym zniechęcają studentów do podejmowania wyzwania, jakim jest studiowanie za granicą. Studenci nie rozumieją, do czego potrzebny jest system ECTS. Choć wypełniają ankiety na temat nakładu pracy, nie przywiązują do tego zbyt dużej wagi, gdyż w ich opinii w procesie kształcenia nie jest im to do niczego potrzebne.

4. Studenci obecni na spotkaniu z Zespołem Oceniającym zadeklarowali, że ich poziom zadowolenia z opieki naukowej i dydaktycznej jest zróżnicowany, gdyż nie jest możliwa ocena wszystkich nauczycieli akademickich w ten sam sposób. Studenci zauważają, że najmłodsza grupa nauczycieli akademickich – doktoranci bardzo często jest nieprzygotowana do prowadzenia zajęć ze studentami. Zdaniem studentów konieczne jest prowadzenie częstszych hospitacji zajęć prowadzonych przez doktorantów.

Nauczyciele akademicy na ogół są dostępni w trakcie wyznaczonych dyżurów. Informacja o miejscu i czasie dyżuru znajduje się na tablicy ogłoszeń oraz na stronie internetowej. Bywa jednak, że informacje te nie pokrywają się ze sobą. Według studentów wynika to z tego, że za zamieszczanie informacji na stronie internetowej odpowiedzialny jest pracownik administracyjny uczelni, który zamieszcza takie informacje z pewnym opóźnieniem, co skutkuje dezinformacją.

Warunki lokalowe są według studentów dobre z małymi wyjątkami. Najwięcej zastrzeżeń wśród studentów budzą krzesła w niektórych salach, np. 112, 312, które są niewygodne.

Wybór promotorów został oceniony przez studentów dosyć krytycznie. Studentom przedstawiana jest lista promotorów wraz z wykazem ogólnych zagadnień, o których można pisać u danego promotora. Jednak studenci nie mają możliwości zadania pytań, które precyzowałyby wymienione zagadnienia. Wyboru należy dokonać w danym momencie i nie ma czasu na żadne konsultacje. W przypadku zbyt dużej liczby chętnych do danego promotora osoby te są mechanicznie rozdzielane do innych osób. Według studentów dużo lepszym sposobem byłoby zorganizowanie spotkania wszystkich promotorów ze studentami, w czasie którego można by zadać pytania i ostatecznie zdecydować pod czyją opieką napisać pracę dyplomową.

W sylabusach znajduje się pełna informacja na temat przedmiotu. Jednak oficjalny, ustalany przez Uczelnię, formularz sylabusu jest dla studentów nieczytelny. Otrzymują więc oni od prowadzących zajęcia także drugi „nieoficjalny” sylabus, z którego studenci mogą się

dowiedzieć o zasadach zaliczenia i potrzebnej lekturze uzupełniającej. Nierzadko otrzymują od prowadzących także kopie tekstów, które należy przeczytać w ramach przygotowania się do następnych zajęć. A pod koniec semestru także prezentacje multimedialne, które były wykorzystywane na zajęciach. Materiały dydaktyczne są łatwo dostępne – na ogół można je znaleźć w wydziałowej bibliotece lub w Internecie. Zajęcia w połączeniu z proponowaną literaturą przedmiotu są w opinii studentów wystarczające, by osiągnąć zakładane cele i efekty kształcenia.

Studenci są motywowani do osiągania lepszych efektów kształcenia poprzez zapraszanie ich do projektów realizowanych przez prowadzących, zarówno na Uczelni, jak i we własnych firmach socjologicznych. Taki sposób motywowania studentów jest bardzo skuteczny. Stypendium rektora dla najlepszych studentów również zdaniem studentów pełni rolę motywacyjną do osiągania lepszych efektów kształcenia.

Świadczenia pomocy materialnej są przyznawane zgodnie z obowiązującymi przepisami, a studenci otrzymują decyzje administracyjne. Jednocześnie warto zauważyć ogrom pracy włożony w stworzenie tabeli osiągnięć studentów premiowanych przy ubieganiu się o stypendium rektora dla najlepszych studentów. Transparentny system oparty na przypisaniu punktacji poszczególnym osiągnięciom w łatwy sposób pozwala wnioskodawcom w prawidłowy sposób przygotować wniosek i ewentualnie odwołać się od decyzji.

Studenci obecni na spotkaniu z zespołem oceniającym pozytywnie ocenili opiekę socjalną Uczelni. Znają rodzaje świadczeń pomocy materialnej, wiedzą, gdzie mogą uzyskać szczegółową informację na temat zasad ich uzyskiwania. Studenci mają możliwość mieszkania w domach studenta, które co prawda są w różnym stanie w zależności od tego, jak dawno był w nich przeprowadzany remont, ale ich cena rekompensuje standard. Studenci korzystają też ze stołówki, która od tego roku akademickiego bardzo się zmieniła. Wybór dań jest większy, a relacja ceny do jakości jest pozytywna.

Zarówno Uczelnia, jak i Wydział wspierają rozwój zawodowy, kulturalny i społeczny studentów. Działania w tym zakresie są realizowane przez Biuro Karier (Targi Pracy) oraz samorząd studencki (Kulminacje, Juwenalia) przy finansowaniu władz Wydziału i Uczelni. Bardzo pozytywnie studenci ocenili wydziałową bibliotekę, gdzie można zamawiać książki przez Internet. Zbiory są stale powiększane o najnowsze pozycje. Pracownicy biblioteki „są pomocni i zawsze chętnie pomagają”. Krytycznie studenci odnieśli się do systemu USOS i faktu, iż informacje w nim zawarte bardzo często nie pokrywają się z rzeczywistością. Dotyczy to przede wszystkim spraw związanych z rejestracją na zajęcia, która ostatnio musiała odbyć się aż kilkakrotnie, gdyż za każdym razem uruchamiano ją nieprawidłowo. Ponadto, plan studenci poznają na kilka dni przed rozpoczęciem semestru. Taka sytuacja

utrudnia studentom pogodzenie zajęć poza uczelnią, w tym pracy, z obowiązkami wynikającymi z realizacji planu studiów.

Zdaniem studentów mocną stroną procesu kształcenia są młodzi pracownicy naukowcy, którzy potrafią przekazać pasję do przedmiotu zajęć. Studenci bardzo pozytywnie oceniają także działania dyrekcji Instytutu Socjologii, której ich zdaniem bardzo zależy na przeprowadzeniu zmian na lepsze we wszystkich obszarach działania jednostki.

Skargi studentów trafiają zwykle najpierw do opiekuna roku, który w przypadku spraw trudniejszych przekazuje je do dyrektora Instytutu ds. dydaktycznych. Według studentów obecnych na spotkaniu władze Instytutu są bardzo pomocne i otwarte, co ułatwia rozwiązywanie spraw konfliktowych lub rozpatrywanie wniosków studentów.

Studenci są w większości zadowoleni z systemu opieki naukowej, dydaktycznej i materialnej. Nie żałują wyboru tego kierunku studiów ani Uczelni.

Ocena końcowa 7 kryterium ogólnego: w pełni

Syntetyczna ocena opisowa stopnia spełnienia kryteriów szczegółowych

- 1) Zasady i procedury rekrutacji studentów na studia I stopnia są w zasadzie przejrzyste i uwzględniają zasadę równych szans. Zastrzeżenia wywołują zasady rekrutacji na studia II stopnia. Uproszczenie zasad rekrutacji powoduje, że na studia dostają się właściwie wszyscy chętni.
- 2) System oceny osiągnięć studentów jest zorientowany na proces uczenia się, co potwierdza stosowanie zaliczeń etapowych, kolokwiów czy odnotowywanie aktywności na zajęciach. Zawiera standardowe wymagania i zapewnia przejrzystość oraz obiektywizm formułowania ocen.
- 3) Struktura i organizacja programu studiów sprzyja mobilności studentów. Uczelnia stwarza studentom liczne możliwości wymiany zagranicznej, uczestnicząc w wielu programach wymiany i wspierając studentów od strony formalnej procesu.
- 4) Opieka socjalna i materialna jest na wysokim poziomie. Poziom zadowolenia z opieki naukowej i dydaktycznej również jest wysoki, jednak nie w przypadku wszystkich nauczycieli akademickich.

8. Jednostka rozwija wewnętrzny system zapewniania jakości zorientowany na osiągnięcie wysokiej kultury jakości kształcenia na ocenianym kierunku studiów.

- 1) Jednostka wypracowała przejrzystą strukturę zarządzania kierunkiem studiów oraz dokonuje systematycznej, kompleksowej oceny efektów kształcenia; wyniki tej oceny stanowią podstawę rewizji programu studiów oraz metod jego realizacji zorientowanej na doskonalenie jakości jego końcowych efektów,
- 2) w procesie zapewniania jakości i budowy kultury jakości uczestniczą pracownicy, studenci, absolwenci oraz inni interesariusze zewnętrzni.

1. Na Wydziale stosuje się działania mające na celu doskonalenie jakości kształcenia, wynikające z Uchwały Senatu nr 126/2010 z dn. 25 stycznia 2010 r. w sprawie Uczelnianego Systemu Zarządzania Jakością Kształcenia w Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu (z późn. zm.) oraz

Zarządzenia Rektora nr 323/2011/2012 z dn. 3 lutego 2012 r. w sprawie ankiet wraz z zasadami ich opracowywania, przeprowadzania oraz publikowania ich wyników. Są to ankiety ogólnouniwersyteckie – prowadzone corocznie w semestrze letnim, wydziałowe arkusze samooceny – wypełniane co dwa lata przez wydziałowe zespoły ds. oceny jakości kształcenia, ankiety wydziałowe oceniające nauczycieli akademickich – przeprowadzane corocznie, w których doktoranci, studenci, słuchacze studiów podyplomowych oceniają pracowników prowadzących zajęcia dydaktyczne oraz ankiety wydziałowe oceniające przypisanie punktów ECTS – również przeprowadzane corocznie.

Zakres działania USZJK obejmuje w szczególności: przygotowanie wytycznych dla wydziałowych komisji ds. jakości kształcenia w zakresie programów kształcenia, analizę jakości procesu kształcenia, badanie kariery zawodowej absolwentów oraz opinii pracodawców w zakresie przygotowania absolwentów do pracy zawodowej, sprawdzanie i opracowanie metod doskonalenia jakości obsługi administracyjnej procesu dydaktycznego, analizę warunków socjalnych studentów i doktorantów, badanie i opracowanie metod poprawy mobilności poziomej i pionowej studentów i doktorantów.

W celu realizacji zadań Uczelnianego Systemu Zarządzania Jakością Kształcenia na szczeblu Uniwersytetu została powołana Rada ds. Jakości Kształcenia (RJK), którą tworzą: Komisja ds. Zapewnienia Jakości Kształcenia (KZJK) i Komisja ds. Oceny Jakości Kształcenia (KOJK). Nadzór nad pracą Rady ds. Jakości Kształcenia sprawuje Prorektor ds. Kształcenia, a prace RJK koordynuje pełnomocnik rektora ds. zarządzania jakością kształcenia. W celu realizacji zadań Uczelnianego Systemu Zarządzania Jakością Kształcenia na szczeblu wydziału, powołuje się wydziałowe komisje ds. jakości kształcenia, które tworzą: zespół ds. zapewnienia jakości kształcenia i zespół ds. oceny jakości kształcenia. Zadania wydziałowych komisji ds. Jakości zgodnie z Zarządzeniem 321/2011/2012 Rektora Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu z dnia 3 lutego 2012 r., to wdrażanie na wydziale procedur służących zapewnieniu i doskonaleniu jakości kształcenia opracowanych przez Radę ds. Jakości Kształcenia, w tym: opracowanie systemu hospitacji zajęć dydaktycznych, analizowanie i publikowanie wyników oceny jakości kształcenia, przedstawianie dziekanowi propozycji działań mających na celu podnoszenie jakości kształcenia na wydziale, przedstawianie Radzie Wydziału corocznych sprawozdań z efektów działania systemu zarządzania jakością kształcenia na wydziale oraz przedstawianie Radzie ds. Jakości Kształcenia corocznych wyników samooceny i planów poprawy jakości kształcenia.

W skład zespołu ds. zapewnienia jakości kształcenia wchodzi Prodziekan ds. kształcenia – przewodnicząc oraz koordynatorzy działań na rzecz jakości kształcenia. Do zespołu ds. oceny jakości kształcenia: przewodniczący, trzech nauczycieli akademickich oraz przedstawiciel studentów.

Jakość realizacji wszystkich zajęć dydaktycznych oraz ocena nauczycieli akademickich w zakresie wypełniania przez nich obowiązków dydaktycznych wyrażana jest przez studentów w badaniu ankietowym realizowanym przez Instytut Socjologii semestralnie na wszystkich latach i poziomach i formach studiów. Wyniki ankiet są podawane do wiadomości każdego pracownika oraz kierowników poszczególnych zakładów.

Wyniki dotyczące jakości procesu kształcenia (streszczenia raportów oraz oparte na nich rekomendacje) są podawane do wiadomości na stronie internetowej na poziomie Uczelni i Wydziału.

Obecnie trwają prace nad przygotowaniem i wprowadzeniem własnej wydziałowej ankiety ewaluacyjnej przedstawianej w formie papierowej.

W skali UAM monitorowanie jakości kształcenia należy do Biura ds. Rady Jakości Kształcenia, które systematycznie prowadzi badania ilościowe i jakościowe. W Instytucie Socjologii został wypracowany system zapewniania jakości kształcenia, który obecnie jest wzbogacany i modernizowany wraz z wprowadzaniem nowego programu kształcenia. Standardowo od lat stosuje się badania ewaluacyjne wśród studentów, które dotyczą oceny pracy dydaktycznej nauczycieli akademickich. Materiały z badań są poddawane analizie ilościowej, a następnie przekazywane kierownikom poszczególnych zakładów ze wskazaniem zapoznania z nimi poszczególnych pracowników. Ponadto działa zinstytucjonalizowany mechanizm zapewniający jakość kształcenia w postaci znormalizowanych sylabusów przedmiotów, w których nauczyciel akademicki opisuje szczegółowe metody oceniania stopnia osiągnięcia założonego efektu kształcenia. Bardzo rozbudowany jest zbiór metod oceniania służących szacowaniu stopnia osiągnięcia poszczególnych i bardzo szczegółowych efektów kształcenia. Należą do nich np. dyskusja, ocena wypowiedzi ustnej, pisemnego raportu, obserwacja, kolokwium pisemne, egzamin pisemny. Zarówno w skali Uczelni, jak i Instytutu Socjologii, jest problem badania karier absolwentów. Dotąd nie prowadzono takich badań ani też nie gromadzono danych odnoszących się do losów absolwentów pomimo obowiązywania od 2011 roku odpowiedniej Ustawy. Planuje się takie badania, w planach jest również diagnozowanie wielkopolskiego rynku pracy oraz oczekiwań pracodawców wobec absolwentów socjologii. Generalnie: system zapewniania jakości kształcenia jest w końcowej fazie konceptualizacji oraz na średnio zaawansowanym etapie wdrażania. Bez większych zastrzeżeń działa ewaluacja pracy dydaktycznej z tym jednak, że studenci winni otrzymywać podstawowe i w zbiorczej postaci, informacje o ocenianej przez nich kadrze naukowo – dydaktycznej. Wszystkie pozostałe elementy oceny działania systemu jakości kształcenia są w fazie stawania się i będą podlegać systematycznej obserwacji, na co wskazuje się w Raporcie Samooceny na s. 38. W te procesy będą włączani przedstawiciele pracodawców oraz wojewódzkiego Urzędu Pracy w Poznaniu. Informacje dotyczące wyników monitorowania jakości studenci otrzymują poprzez stronę internetową Uczelni mając dostęp do informacji na temat toku studiów, organizacji zajęć dydaktycznych, terminów zjazdów a także informacji o ocenach z egzaminów czy przyznanych stypendiach.

2. W wystarczającym stopniu uwzględnia się udział studentów w procesie zapewniania jakości kształcenia. Przedstawiciel studentów zasiada w wydziałowym zespole ds. oceny jakości kształcenia. Nowy program studiów (realizowany od roku akademickiego 2012/2013) oparto na wynikach wieloletnich badań ankietowych studentów socjologii

prowadzonych przez Koło Naukowe IS UAM. Uwzględnia się również oceny z badań ewaluacyjnych. Wśród interesariuszy zewnętrznych planuje się angażowanie wielkopolskich pracodawców oraz przedstawicieli WUP w Poznaniu w działania na rzecz zapewniania jakości kształcenia. W roku akademickim 2012/2013 Dyrekcja Instytutu zamierza powołać zinstytucjonalizowaną agendę doradczą składającą się z przedstawicieli wielkopolskich pracodawców. Całościowy system zapewniania jakości kształcenia jest zasadniczo w fazie koncepcyjnej. Obecnie działają jedynie dwa jego elementy: badania ewaluacyjne oraz sylabusy przedmiotów, w których zasadność metod oceniania będzie weryfikowana w najbliższych latach ich stosowania.

Z przeprowadzonej analizy odnotować należy fakt, iż o kulturę jakości na ocenianym kierunku studiów dbają także pracownicy administracji Instytutu oraz Wydziału. Świadczy o tym kompleksowość prowadzonej dokumentacji, stanowiącej efekt kształcenia oraz sprawna obsługa.

Tabela nr 1 Ocena możliwości realizacji zakładanych efektów kształcenia.

Zakładane efekty kształcenia	program i plan studiów	kadra	infrastruktura dydaktyczna/biblioteka	działalność naukowa	działalność międzynarodowa	organizacja kształcenia
Wiedza	+	+	+	+	+/-	+
umiejętności	+	+	+	+	+/-	+
kompetencje społeczne	+	+	+	+	+/-	+

- + - **pozwala na pełne osiągnięcie** zakładanych efektów kształcenia
- +/- - **budzi zastrzeżenia - pozwala na częściowe osiągnięcie** zakładanych efektów kształcenia
- - **nie pozwala na osiągnięcie** zakładanych efektów kształcenia

Ocena końcowa 8 kryterium ogólnego: w pełni

Syntetyczna ocena opisowa stopnia spełnienia kryteriów szczegółowych

1) Jednostka wypracowała przejrzystą strukturę zarządzania kierunkiem studiów oraz dokonuje systematycznej, kompleksowej oceny efektów kształcenia. Wyniki tej oceny stanowią podstawę rewizji programu studiów oraz metod jego realizacji zorientowanej na doskonalenie jakości jego końcowych efektów.

2) Na ocenianym kierunku studiów istnieje stała współpraca z interesariuszami zewnętrznymi i interesariuszami wewnętrznymi. Reprezentacja studentów w organach kolegialnych jest zgodna z wymogami Ustawy

9. Podsumowanie

Tabela nr 2 Ocena spełnienia kryteriów oceny programowej

L.p.	Kryterium	Stopień spełnienia kryterium				
		wyróżniająco	w pełni	znacząco	częściowo	niedostatecznie
1	koncepcja rozwoju kierunku	X				
2	cele i efekty kształcenia oraz system ich weryfikacji		X			
3	program studiów		X			
4	zasoby kadrowe	X				
5	infrastruktura dydaktyczna		X			
6	prowadzenie badań naukowych ²	X				
7	system wsparcia studentów w procesie uczenia się		X			
8	wewnętrzny system zapewnienia jakości		X			

Ocena możliwości uzyskania zakładanych efektów kształcenia i rozwoju ocenianego kierunku w wizytowanej jednostce oraz zapewnienia wysokiej jakości kształcenia, a także wskazanie obszarów nie budzących zastrzeżeń, w których wewnętrzny system zapewnienia jakości kształcenia jest wysoce efektywny oraz obszarów wymagających podjęcia określonych działań (uzasadnienie powinno odnosić się do konstatacji zawartych w raporcie, zawierać zalecenia).

Na Wydziale Nauk Społecznych Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu w Instytucie Socjologii na kierunku „Socjologia” proces dydaktyczny przebiega poprawnie. Instytut Socjologii tego Uniwersytetu jest wiodącą jednostką naukową w zakresie socjologii wizualnej nie tylko w skali krajowej. Nauczyciele ocenianego kierunku, prezentując wiedzę teoretyczną jak i praktyczną słuchaczom, korzystają z najnowszych badań, egzekwują ją

² Ocena obligatoryjna jedynie dla studiów II stopnia i jednolitych magisterskich.

metodami tradycyjnymi jak i nowoczesnymi. Należy podkreślić i docenić współpracę z instytucjami z otoczenia społecznego i naukowego, oraz ich wpływ na proces dydaktyczny.

Oprócz tych pozytywnych wniosków, mając na względzie dalszy rozwój wizytowanego kierunku studiów postuluje się:

- skutecznie zaimplementować w życie badania losów absolwentów;
- zwiększenie liczby interesariuszy zewnętrznych i większe sformalizowanie ich udziału w procesie dostosowania zakładanych efektów kształcenia do potrzeb i oczekiwań otoczenia;
- dostosowanie wszystkich budynków dydaktycznych do potrzeb osób niepełnosprawnych;
- utworzenie w Instytucie Socjologii fokusowni lub nowoczesnego call center
- zakupienie nowoczesnych narzędzi informatycznych np. (CAVI, CAPI) i dostosowanie zasobów infrastruktury badawczej Instytutu Socjologii do obowiązujących współcześnie standardów w zakresie badań socjologicznych.

Uczelnia w odpowiedzi na raport przesłała dodatkowe i uzupełniające informacje jak również złożyła wyczerpujące wyjaśnienia, świadczące że w tym krótkim czasie powizytacyjnym dokonano szeregu działań które pozwalają skorygować ostateczną ocenę w sposób korzystny dla kierunku socjologia.

Biorąc powyższe pod uwagę, jak również wysoką rangę naukową Instytutu Socjologii, który jest wiodącą jednostką naukową w zakresie socjologii wizualnej nie tylko w skali krajowej uzasadnione jest podniesienie poniższych ocen z „w pełni” na „wyróżniająco”.

2	cele i efekty kształcenia oraz system ich weryfikacji	X				
3	program studiów	X				
7	system wsparcia studentów w procesie uczenia się	X				
8	wewnętrzny system zapewnienia jakości	X				

Raport sporządził

na podstawie raportów cząstkowych

dr hab. Tadeusz Bąk